

Matiyu

¹ Vuvu u Yesu Kristi ivren Dauda, ivren u Ibrahim. ² Ibrahim a ngrji Ishaku, Ishaku ka ngrji Yakubu, u Yakubu a ngrji Yahuda ni ba mrli vayi ma. ³ Yahuda a ngrji Perez mba Zerah ngrji u Tamar, Perez ngrji Hezron, u Hezron ngrji Ram. ⁴ Ram ngrji Amminadah, Amminadah ngrji Nahshon, u Nahshon ngrji Salmon. ⁵ Salmon ngrji Boaz ngrji Rahab, Baoz ngrji Obadiya ngrji u Rautha, Obadiya ngrji Jesse. ⁶ U Jesse ngrji ichu Dauda. Ichu Dauda ngrji Suleman wa iyima ana wa Uraya ⁷ Suleman a nu ngrji Rehoboam, Rehoboam a ngrji Abijah u Abijah ngrji Asa. ⁸ Asa ngrji Jehoshafat, Jehoshafat ngrji Joram, Joram ngrji Uzziya. ⁹ Uzziya ngrji Jotham, Jotham ngrji Ahaz u Ahaz ngrji Hezekaya. ¹⁰ Hazekaya a ngrji Manaseh, Manaseh a ngrji Amon u Amon ngrji Yosiya. ¹¹ Yosiya ngrji Yekoniya ni mrli vayi ma wiere me ni nton wa ba vu ba hi ni Babila. ¹² U wa ba nji ye Babila, Yekoniya ngrji Shealtiel u Shealtiel ngrji Yerubabel. ¹³ Yerubabel ngrji Abuid, Abuid ngrji Eliakim, u Eliakim ngrji Azor. ¹⁴ Azor ngrji Zadok, Zadok ngrji Achim u Achim ngrji Eliud. ¹⁵ Eliud ngrji Eleazer, Eleazer ¹⁶ ngrji Matthan, u Matthan ngrji Yakubu. U Yakubu ngrji Yusufu illon Maryamu wa a ngrji Yesu wa ba yo'u din Kristi. ¹⁷ To inzan ba wawu rji ni Ibrahim hi Dauda ba wlon don zia, rji ni Dauda hi nton wa ba vu hi ni Babila bahi izan zia, u rji ni ni nton u wa bahe ni Babila hi ni ye Kristi

ba nzan wlon don zia. ¹⁸ Ingrji Yesu Kristi ahe towa: wa ba nna yima Maryamu ni Yusufu gben ntton wa baka gran kpa, u nne Ruhu tsatsar ye riwu. ¹⁹ U Yusufu illon ma indi u klu Rji, nda na son nno shan na, a cu sron ma rju ni gran nda kama ni wu niyay'bi (aboye) ²⁰ Amma, asi tamre towa, u malaika Baci ka ye niwu ni rah nda tre, “Yusufu, ivren Dauda, na klu sisri ban wame Maryamu na, don ikpie a wrji anne ma, a u Ruhu tsatsar. ²¹ Ani ngrji vrenlon wa u yowu ndi Yesu, don ani kpa ndi ma cuwo ni gbugbu latre mba. ²² To, ahe to yi don ndu tre Baci he na wa a hla din. ²³ “To mba, vivren wa ri wa ana to lillona ani ye he nne nda ngrji vrenlon wa ba yo wa ndi Imanuwal” wa hi riri ni “Irji he nita” ²⁴ U Yusufu, gbala sh'me ni nah tie ikpie wa Malaika hla niwu nda hi ka ban wa-a hi ni kpama. ²⁵ Ana rlihe toh wa-a sai wa a ngrji vren ma u mumla. Ayo nde ma di Yesu.

2

¹ Da ba ngrji Yesu ni Betalahim u Yahudiya ni ntton wu chu Fero, indi bi toh bari baa ye rji ni Urushalima, ² Ba tre ichu Yahudawa wa ba ngrji wu'a he mame? Kie toh Tsitsen ma ni ko Nzan u kie ye chi. ³ Niwo tre yi, Fero ka katie gbododo (wieme) me ni indi bi Urushalima wawu mba wu. ⁴ Da ayo firist bi ni nkon ni bi nha u ndi mba a mye ba ka bandi toh wrji wa ba ngrji Kristi a? ⁵ U baka hla wu Ni Batakami u Yahudiya a na ki anabawa ba nha, ⁶ Iwu me' Batalami, igbu Yahudiya ana hi wuyi u nkle ni mi ba chu bi gbu Yahuda na: to gona wa ani nji ndimu Israila ani

rji niwu. ⁷ Hirudus ka yo shehuna ba ni yaybi nda mla wo inton wa to tsintsen'a. ⁸ A tonba hi Baitalami nda tre, Hi yi', hu sren me di mla wo tre' u vrenyi, biti tou bika ye hlamu, ndu me ngame ye ciwu. ⁹ Da ba wo tre chua kle, ba ka wlu hi nda to, tsitsen wa bana tou ni ki nzan, azren guci sihi ni ko shishi mba, nda zren hito ki me aka kukrli gyame ni bubu wa ivren he'a. ¹⁰ Da ba to vren baka ngri nda briku. ¹¹ Ba ri nimi koha nda to kpran vrena mba yi ma Maryamu nda ti gbru kukru nda ciu nda bwu ikpi wa ba nji'a nda nno; Zinariya mba Lubban u jawul. ¹² U Irji ka ti ba rah ndu bana lahi zu ni Hiridus ngana ba wlu zu nkon ri nka hi gbumba. ¹³ Niwa ba wlu hu, u malaika Rji kaye ni Isuwu ni rah nda hla wu, "Wlu, ban vren'a mba yima, ndi tsutsu hi ni Masar, son niki me di la ka wo ni me rli: Hiridus niwa wu kpran vren'a. ¹⁴ Wa aye wlu'a a bari kpran vren'a ba yima ni cuu nda tsutsu hi ni Masar; ¹⁵ Nda he niki me ye mla niqu Hiridus: wa aku gyre me ni tre Baci wa a hla ni ngu Anabi, din nimi Masar mi yo' vren mu. ¹⁶ Hiridus a ye to di shehuna ba yau hlega ni tre ma, nda tie vrafu nda ndu ba wu mrli nlon bi Batalami, ni bi gbu wa ba he nha niwu'a bi wa ise mba a mla harli kima krji; bla rji ni nton wa a wo trea ni shehuna ba. ¹⁷ Rli kuko u ikpie wa ba hla ni nyu anabi Irimiya kaye ku tsra, ¹⁸ Ba wo lan nimi Rama, iyi mba jequ, Rahila aniyi ni tu mrli ma, nda na wo wiere na wa mrli ba ba qu'a ¹⁹ Hiridus ye qu u malaika Baci ka ye ni Isuwa ni rah ni mi Masar, nda hla, ²⁰ Wu ban kpran vren'a mba yima di hi ni meme Israila: e bi wa bazi wa wu kpran

vrenia ba qu ye. ²¹ A ye wlu nda ba kpranvren'a ni yima nda ye ni mi meme Israila. ²² Wa'a wo ndi Arkilaus a kpa chu u tiema Hiridus nda nji Yahudiya a klu sisri uhi ni ki, u Rji ka tsro ni rah ndu vu y'ba hi ni meme Galili. ²³ Aye nda ka son ni gburi wa ba yowu ndi Nazarat: ndu ikpie wa ba hla ni nyu anabawa ndu he me, ba yowu u-Nazarat.

3

¹ Ni nton kima Yohana u tie Batisma a ye tren njo Rji ni miji u Yahudiya; ² Nda ni wa, ka meme cuwo; mulki shulu a tiewiere. ³ Ahi wawuyi ba tre ni nyu anabi Ishaya nda hla. Ilan uyo rji ni miji mla nkon Baci tie mla zren mbi tie. ⁴ Yohana ata sru kpie u nfu laklumi nda lo ntan u birli me ana hi lagblan mba ton u miji. ⁵ Indi bi Urushalima ni bi wa ba he kagon igbu bi urdu ba rju wawuu ye. ⁶ A tie batisma ni bawu ni nne urdu u bata hla' la' tre mba. ⁷ A to gbugbu Farisawa ni Saddukiyawa ba ye ndu tie batisma bawu a hla ni bawu biyi mrli grace, ahi nha hla yiwu ndu yi klu ifu wa asi ye'a? ⁸ Nji mrli wa ba tsar u mla latre mbatie'a ye: ⁹ Na tamre ndi bi hla ni kpa mbi ndi kie he ni tie mbu Ibrahim; to misi hla yiwu ni mi tita biyi Irji he gbengblen u ka mba tie imrli Ibrahim. ¹⁰ Zizanyime bayo gla ni nci kukron ba: kukron wa ana tie klo didi mana ba tsenwu nda kasru ni lu: ¹¹ "Ime mi tie batisma yiwu ni maa u ka latre mbi cuwo amma uwa aniye kogon mua a' nna' me ni gbengblen mina mla u si rjrji lagban ma na: wawuyi ni tie batisma yiwu ni Brji tsatsar mba lu' ngame:

12 Mwu mwu ma he ni wo ma ani tsen alkama nda vu bi didi ba sru wruon, u nfon ma ani gonwu ni kpatren lu' wa ana y'bi na'. 13 Rliko Yesu a wlu ni Galili hi ni urdu ni Yohana ni ndu tie batisma niwu. 14 U Yohana ka tie' san nda tre mi si son ndu tie batisma ni mu, i wu la' ye' ni me? 15 Yesu a kasa niwu nda tre uka y'me zizanyi: towa ahe tie nkon ni tawu ndu ta kle indu tsatsar wawuu Rliko Yohana ka y'me niwu. 16 U Yesu, wa ba tie batisma niwu'a ani rju ni maa me u shulu ba ka bwu niwu a to Ibriji Rji grji na ngwu ye ku son niwu ni tu. 17 U lan ka rji na shulu nda tre, Iwayi ahi kponji vrenmu idrimu ni ngri ni wu.

4

1 Nikiyi Ibrji ka nji Yesu hi ni kpatren miyi ni ndu shetan tsrawu. 2 U wa Yesu a vu nyu ivi ni cu ise zia u yon katiewu. 3 U wa ani tsar-a aye nda tre, uti ivren Rji uka hla tita biya ndu mba katie bredi. 4 U akasa niwu din Ba nha ana ni birli megyen mba ani ndu ndi son sisren na. 5 U shetan nji wu hi ni mi Urushalima igbu u tsartsar-nda njiwu hon hi ni ngbondo tu tra u Baci. 6 A hla ni wu uta hi vren Rji uka grji joko kime: e ba nha di ani ton malaikuma ye wu ndu ba kon wu kpa ni wo mba ni ndu na k'bu za ni tita na. 7 Yesu a saa' wu ba nha una tsra Baci Eji me to na. 8 Garli shetan a jinwu hon hi ni tu ngbondo ngblu ri nda tsro wu ikpi bi ngbugblu ba wawuu ni bii mba. 9 A hla wu ikpi biyi wawu mbawu mi nno mba ka uti kukru ndi gbyre me san. 10 Niki Yesu saa' wu dinkon wa iwu shetan ba nha u gbyre Baci Rji me san wawu yi ni nklen

ma u gbyre u san. ¹¹ Nikiyi shetan ka hi kpama; malaiku baka ye zou. ¹² Ba heme u Yesu awo din ba tro Yohana ni Galili, ¹³ A wlu ni Nazarat nda hini mi Kafanahum, u nyu kiekele nne'a ni mi koton Zabulu mba Naftalim: ¹⁴ Din ndu tre anabi Ishaya ku toar, towa. ¹⁵ Meme Zabulun mba meme Naftalim ni nkon kiekele nne vu y'ba hi ni kogran urdu mba Galili u indi wa bana Yahudawa naa. ¹⁶ Indi bi wa ba zia ki ni' bwu'a Ba to' kiekele kpan, u' bi wa ba zia son ni mi qu mba ni mi yumu'a Ikpan wlu ye mba wu. ¹⁷ Rji ni nton kima Yesu a wlu zi wa tre Baci di ka me'me' cuwo: mulki shulu a tiewiere. ¹⁸ Yesu si zren ni nyu kiekele nne Galili, a to ndi harli bari ba mrli vayi siman wa bata you ndi Bitru, u Andoro vayima bana bi vu lambe nda si sru rjiji u vu lambe ba. ¹⁹ A tre ni ba hume yi ume mi kayi tie bi vu ndi. ²⁰ Nikime ba kaa rjirji u vu lambe ba don nda huu. ²¹ A wlu niki sihi nda ka to indi harli wa ba mrli vayi, Yakubu ivren Zabadi mba Yohana vayi ma; nimi jirgi bi nha ni tie mba Zabadi ba ki mla rjirji u vu lambe mba tie nda yo ba. ²² Ba ka jirgi'a don ni tie mba nda tie gbala hu. ²³ Yesu a zren kagon Galili wawuu nda zi tsro ni tra Rji nda bla tre zizi u mulki nda den bi lilo wawuu ni san lilo wa ndi ba ba' lo'a. ²⁴ Iddu ma ka shanshu ni suriya wawuui baka rji bi lilo wawuu ye wu ndi bi wa ba lo'a ko bi lilo rimie, ni bi wa ba ku gbingbi ni bi wa ba he ni meme brji'a ni bi sran ni bi wa ba qu kpa-a waka den ba wawuu. ²⁵ Gbugbu ndi ba huu rji ni Galili ni Dakapolis ni Urushalima ni Yahudiya ni kogmn urdu.

5

¹ Ni to gbugbu ndi ba, a hon hi ngblu ri ni kuson ma mrlu koh ma baka ye ni wu. ² Ka bwu nyu ma nda tsro ba nda tre: ³ Lulu ahi u bi ya ni brji didi, ikoh shulu ahi u mba. ⁴ Lulu ahi u bi yiqu, e ba nno ba sison. ⁵ Bi lulu ba bi wa bana nzu tu na, ba nji meme u ngbugblu. ⁶ Bi lulu ba bi tie yon nda tie hlama zizi, e ba wrji. ⁷ Bi lulu ba bi lo sron e ba kpa lo sron me. ⁸ Bi lulu babi wa isron mba a kheklan me e ba toh rji. ⁹ Bi lulu ba bi wa ba wa sonsi, e ba yo ba mrlu Rji. ¹⁰ Bi lulu ba ba wa ba tie ba ya nitu zizi mba, e ikoh shulu ahi u mba. ¹¹ Bi lulu a biyi wa bati mre yi nda tieyi ya, nda wa meme tre nicece wu yiwu ni tu mu, ¹² Ngri di briku kpukpome, e bi he ni kickle dii ni shulu, e bati ni anabawa bi sen nakii. ¹³ Bi mah u ngbungblu, u mah nita tie meme u ani la u tie gye garli? Ana la bi utie kpie na, ahi u ka hlega u ndi baka canwu niza. ¹⁴ Bi kpan u ngbungbu. Igbu wa ba mewu ni tu ngblu'a ana riri na. ¹⁵ U bana yo lu ni fitila nda kayo ni sisen na di ba kauzi tsame nitu kukron ma wani nno kpan ni ndi bi koha wawuu. ¹⁶ Ndu kpan me shan tsro ndi, di ndu ba to ibi ndu me nda gbire tieme wa ahe ni shu'a san. ¹⁷ Na tamre di meye kpa nji tre anabawa ba tie meme na. Mi naye kpa tie meme na, mi ye tie wu tsra. ¹⁸ Njanjimu, me hla yiwu, shulu mba ngbungblu ba tana kle na, ikpie riri me ni nji tre'a na joku megyen na, ba ku tsra. ¹⁹ Indi wa a kunyre ni ri u nklekyen nji tre'a nda tsro ba ni ndi, ani vi nklekyen ma ni ikoh u shulu, u iwa ani hu nda tsro ba, ba yo ndi kiekele ni koh u shulu. ²⁰ To mesi hla yiwu

din, zizi me nita na nna' zizi bi nha ni Farisawa na bi na he nkon u ri ni koh u shulu na. ²¹ Bi wo ndi ba tre ni ndi bi sen, 'Na wu na, u indi wa a wu-a, ahe ni nyu ya'u shariya. ²² Me wa yiwu ndi iwa a tie nfu ni vayi ma hama ni kpie wa anno nfu'a a si gbyen shariya. U indi wa a hla ni vayi ma, 'Racah!' a si gbyen tre ni tuma. Iwa a hla ndi, 'Ruru' asi hi kpentren lu. ²³ Uti ye' nno kpie ni tra Rji, ndi taka vayi me ahe ni tre ni tu me'a, ²⁴ U ka donme ni nno' kpie'a ni tra Rji, ndi hi mla kpambi tie mbi vayi me rli ndi ye nno' kpiea. ²⁵ Mlatie kpa y'me ni ndi wa a nji wu hi ni bi bla tre gbagbla, Ka'bi he nkon sihi mbi wu ni bla tre'a, ni ndu bana lowu na. ²⁶ Njanjinmu, me hla yiwu, biti hanwu kle wawuu rlika ka kayi cuwo. ²⁷ "Biwo' din ba hla ni bi sen, 'una tsi wa lilon ko wa mba tankpan na'. ²⁸ Mi wa yiwu, indi wa ani kaya wa' ni mew u tohwu ka a kruu ye ni mi sron ma. ²⁹ Shishi ko rli anita ni ndu latre, uka krewu rju taga; a bi ndu nhama kpa ri ndu tiw meme niwa ikpa'a wawuu ndu tie memela. ³⁰ U iwo me koeli nita ni ndu latre, uka sren wurju kpame; abi nna ndu nhama kpa ri ndu tie meme niwa ikpa'a wawuu ndu rii ni lu'. ³¹ A kru hi me, ba hla di ndi wa a wuugran ni wama'a, ka nno imbe u wu gran a. ³² To, mi hla yiwu di indi wa wu gran wamaa, wana he ni tu tie tankpan na, to a yo wu ni latre tie tankpan, u ndi wa a gran wa bi wa ki a latre u kru tankpan. ³³ "Ganli, biwo ikpie wa ba hla ni ndi bi sen a, 'Bi na' shi' rji' uce na, ndu tre mbi ta he u Rji'. ³⁴ Mi hla yiwu, na shi rji memle muna ko ni shulu iki ahi ruron (kpanci) u Rji; ³⁵ Ko ni meme, iki ahe ni ndaza

ma; ko ni Urushalima, wa ahi kiekle gbu u Ichu rligra. ³⁶ Ko Bina shi'rji' ni tuh' mbi na, e na to tie nfu tuh mbi ndu kinklan ko shinji na. ³⁷ Ndu 'e mbi ndu'e u a'an mbi ndu a'an ani ta zan towa, ka hi u brji. ³⁸ Bi wo wa ba hla shishi ni rjuhla shishi u ba rjula inyren ni nyren. ³⁹ To, mi hla yiwu na gbi sron ni meme ndi na to ba tana wruu ni nhma korli, uka kma irima nno ngame. ⁴⁰ Iri mbi ni ta ni son mrlen yi nda kpa klon mbi ri, mbi ka nno wu ri nhatia. ⁴¹ U indi wa a vuyi ndu yi zren mili rii mbi ka zren hu tie mir harli. ⁴² Nno biwa ba mye yia, u waa mye yi hlaa mbi ka na ka ngon tie wu na. ⁴³ Biwo wa ba' hla, 'U son vayi me ndi kame ni wa a kranwu'. ⁴⁴ To me hla yiwu, son bi kran yi, tie lulu ni bi wa ba tie nyu yiwu a tie zizi ni bi wa ba fu' sron niyi a, din bre Rji ni bi wa ba tie yi meme ni ya'. ⁴⁵ Di ndu yi he mrli tie mbi wa he shu a: waa ani ndu rji ma kpan ni meme ndi mba indi didi, nda ndu ilu kuh ni ndi wa a to Rji ni wa ama to Rjia na. ⁴⁶ To, uti son bi sonwu, a ngye didi utie? Bi kpa ban bana tie toki me na? ⁴⁷ U bita ci mrli vayi mbi me gyen, u bi tie ngyeri wa a nna u ba ri a? Bi kpa ban bana tie toki me na? ⁴⁸ Naayi, bi he tsartsar me na tie mbi u shulu wa a tsartsar me a.

6

¹ Wierli ni tie zizi mbi ni ndi, ndu ba na toh na. Kaa tie ni ndu tie mbi u shulu na nno yi idii ndu mbi na. ² Tomba, bita tie zizi bi kana d'bbu ni ndi na, bi mrla ndi ba tie toki ni tra Rji mba ni tie nkon u migbu, ndu ndi gbire ba san Njanjimu,

me hla yiwu, ba rliga kpa dii mba ye. ³ Bita ni tie kpie zizi, na ndu iwo ko'ta toh ikpie wa iwo rli si tie a na. ⁴ U ndu zizi mbi nihe rii'rii'; u itie mbi wa ani toh ni mbu'a ani hanyi dii mbi kima. ⁵ U bitani tie aduwa, na tie to bi mrla ndi na. Biki ba ngri tie aduwa ni zande ni tra Rji mba ni fron nkon bi mi gbu, adi ndu ndi ka don to mba. Njanjimu, me wa yiwu, ba kpa dii mba ye. ⁶ To biyi, bita ni tie aduwa, bika rii hi mi tra mbi, ndi tro' nkontra mbi, ndi tie aduwa hi ni tie mbi wa ahe rii'rii', u wawu tie mbi wa ani toh rii'rii', ani nnoyi dii mbi ni rira me. ⁷ Bita ni tie aduwa, bikana rju tre towa bi mrla ndi ba tie na. Ba'ki baya' di gbubu tre mba ni ndu ba wo ba. ⁸ Tomba bika na he to u mba na. 'E tiembi toh guci yiwu ikpie wa bi mye a. ⁹ "Bita' tie aduwa toyi; Tre: Iti mbu wa a he shulua, ndu san me tsratsra me, ¹⁰ mulki ndu ye, ikpie wa u son ndu ba tiewu ni ngbugblu'a nawa ba tiewu ni shulu'a. ¹¹ Nnota rli u vi luwa. ¹² U latre mbu uka uru hle tawu, towa kie uruhle ni bari'a. ¹³ Ndi na nji ta hi wrji u tsra-toh na, jbu ta rjuni wo bi brji(meme). Mulki mba ngbengble, mba girma(babran) bahi ume kakle'. Ameh ¹⁴ "E bita wru latre ndi hle bawu, itie mbi ni shulu ni wruhle yiwu ngame. ¹⁵ "Biti na wru latre ndi hle bawu na, u tie mbi na wruhle yiwu ngame na. ¹⁶ Ngarli, bita ni' vu nyu, na ya gbododo me' na bi mrla ndi ba tie na. 'E' ba trso shishi mba ni ndi toki ndu ba to di baki vu nyu. Njanjimu, me hla yiwu, ba rliga kpa dii mba ye. ¹⁷ To, biyi', bita si vu nyu, ngla shishi mbi di gban nye ni tu mbi. ¹⁸ Ndu ndi na toh di bi ki vu nyu na; u tie mbi wa a he rii'rii' 'a, nda ni toh

ni rii'rii' 'a ani hanyi dii mbi. ¹⁹ Na rii kpi zi ni ngbungblu yi na, iwrji wa imra ni rli ba ko wa ba kuklu nda tie meme ko bi y'bi ba y'ra bubuwa na y'bi ba; ²⁰ zi kpi mbi ni shuhe, ni bubu wa imra, ko kuklu' na kpa tie meme na ni wrji wa bi y'bi bana y'ra rii mi nda y'bi bana. ²¹ “E iwrji wa ikpie mbi he'a, niki ki isron mbi ni he ngame. ²² “Ikpan u kpa ahi shishi. Shishi mbi nita bii, u kpa' mbi wawuu ani shu ni kpan. ²³ U shishi mbi nita tie me'me', ikpa mbi wawuu ni kpukpa bwu yi. U ani ta ndi ikpan wa ahe ni mi mbi ahi bwu, to ibran bwu kimaa ni he bitan! ²⁴ Indi ri na'toh nji tikoh harli na, 'e' ani son ri mba nda kran rimaa, ko ka' y'me ni ri nda kama ni rimaa. Bina' mrli koh Rji mba u mammon na. ²⁵ To, mi hla yiwu, na tamne ni tu son ngbunblu mbi na, illa wa bi rli ko ikpie wa bi so, ko ni kpa'mbi, inklon wabi sru'a na. He ni sisren na zan birli na, ka ikpa mbi na zan ikpi na? ²⁶ “To cincen' bi bwua, bana cu ko can ko zi kpie ni wron na, naki me itiambi ni shulu ni nno mba rli. Bina nna ba na? ²⁷ “Ahi nha mbi ni tu tamre ma ani to nzu gbron ma ko tsame? ²⁸ “U bi ta'mre ngye ni tie ikpie bi sru? To kunkron bi miji wa ba'gbron hama ni ron ko ni ta' rjurju. ²⁹ Me hla yiwu sulema me ni gbugbu kpi ma mba he wo ma me na bii mla ni ri biyi na. ³⁰ Zizanyi, u Rji wa a tie giga bi miji ni nkpon bii wa, luwa ba he u mble ba mmo hi ni ba, a na sru kpi kayi zan ba na, ha'yi biyi bi tsitsa sron. ³¹ “Tomba bika na tamre di tre, 'Ayi ngye mi rli' ka ahi ngye mi so na? 'Ka 'ahi ngye me sru ka' kpa'?' ³² “E a bi wa bana toh Rji mba ba wa bi kpi biyi. E itie mbi u shulu toh di bi wa ikpi biyi.

³³ Wa mulki Rji ni mumla mba inkon matsratsra rli u mbru kpi biyi ba nno nha yiwu. ³⁴ Tomba, na ta'mre ni tu mble na, imble he ni kpima u wa bi tamrea. iya' u vi ri mlau.

7

¹ Na nha ndio na, u bana nhayi na. Ikie wa bi nha bari, nikii ba nhayi me. ² Kongo wa bi tsra niwua, nikii ba bantsra yiwu. ³ U tie he ndi ni ya mbwu' wa a he ni shishi vayi me a di na toh gbolo kunkron u mi shishi me na? ⁴ Ka u tie ni he rli di hla vayi me, ndu mi cu imbwu u mi shishi me, u gbolo kunkron he ni mi shishi me? ⁵ U meme ndi. Cu gbolo wa ahe shishi me guci rli ndi ndu shishi me krjirji me wa u toh cu mbwu u shishi vayi me a. ⁶ Na nno yawhu ikpie wa tsratsra na. Na nno lede ikpie didi ma na. Ba' canwu ni za nda la ye tanyi ⁷ Bre, u ba nno yi. Waa' u bi fe. Wru nkon, u ba bwuu yiwu. ⁸ E iwa a bre, ani kpa, u wa a waa' ani fe, u wa a wru nkon a ba bwuu ni wu. ⁹ Ka ahi nha mbi wa vren ma ni mye bre di wa ka nno tita? ¹⁰ Ka a mye Lambe wa kanno iwan? ¹¹ To, biyi bi meme dri me bi toh nno mrlu mbi ikpie ndindi u bi yah itie mbi u shulu na nno ikpie ndindi ma ni bi wa ba mye bi zan na? ¹² Tomba, ikpie wa bi yo suron ndu ndi tie yiwu a, bika tie bawu game, ahe tu nkon wa anabawa ba hlaa. ¹³ Ri'zu nkontra wa a wiere me a. Nkontra wa a bwua ni nji ndi hi wu, inkon ki na tie yah zuna' bi rizu kima ba gbugbuwu. ¹⁴ Inkon wahi wiere me'a ni nji ndi hi nno vrli, a nkon u yah ma, bi wa ba fewu a ba fyime yi. ¹⁵ Con ni anabawa bi ce' wa ba ye ni yi ni ntan t'ma u'ni nkponji

ba hi wuon. ¹⁶ Bi'toh ba ni bii'klo' mba. Indi ba kyen klo ncu ni nci ncon, ka klo bua ni nci nt'me? ¹⁷ Ahi to kii u kukron ndindi ma ba klo ndindi ma, na wa meme kukron ni klo meme a. ¹⁸ Kukron ndindi ma niti bre klo meme, u kukron meme na klo ndindi na. ¹⁹ Kukron wa ana klo bii ns, ba tsenwu sru ni lu. ²⁰ Ni tu ki, ba'toh ba ni bii' klo mba. ²¹ Ana bi wa ba yome, 'Baci Baci', mba ba rii ni shulu na, ahi wa ani tie kpie wa tiemu ni shulu a y'mme niwu. ²² Ni vi kima, indi gbugbuwu baye nda hla nimu, Baci, Baci, ana ni ndeme mba ki hla tre wa ba tie niko shishi na, ndi zu brji meme rju ni kpa ndi ni nde me, u kina tie gbugbu ndu bi rligra ma ni nde me na? ²³ U mi hla ni bawu! Kadi nkonmu, biyi bi tie meme ndu! ²⁴ Nakii, indi wa ani wo tre mu nda ni tie ndu ni tie ndu ni wua, ani he na indi u wiere wa a mme koh ma ni tu tita. ²⁵ U kpaca, lu ye u kiekle ngwugwu ye wru koh'a, u koh'a na joku na ni wa ba mme wu ni tu tita ²⁶ U iwa ani wo tre muyi nda na tie wu na ahe na ruru ndi wa a mme koh ma titu nhanhimu'a. ²⁷ Kpaca lu a ye u kiekle ngwugwu ye nda wru koh'a. U wa azi hlega kpukpru me". ²⁸ Wa yesu a tre kle'a u gbugbu ndi mba baka tie sisri ni bii tsroma, ²⁹ ni wa a tsro mba ni ngbengle wa ana bii wa bi nha ba tie'a na.

8

¹ Wa yesu a krji rji ni ngblu a, indi gbugbuhu ba huu. ² U indi ri u lilo nkpurju ye ku kru niwu nda tre, "Baci, uta ny'me uka mla me tie tsratsra me. ³ Yesu a rima wo hi ka kpre nda tre, "mi nyme. Katie tsratsra" Nikiyi me, wa aka fe den u

lilo ka kle ⁴ Yesu a hla wu, na tre u hla kpie ri ni ndio na. Hi kpame, ndi hi tsro tume ni Firist, ndi nno kpie wa Musa tre'a ndu hi ngban ni bawu. ⁵ Asi hi nimi kapanahum u jirmi ri ye niwu nda bre wu, nda tre, ⁶ “Baci, igranmu a qukpa kru si tie ya ni koh mu. ⁷ U yesu hla wu, “mihi denwu” ⁸ U jirni a kasawu nda tre, “Baci, mi na mla wa u ye ni koh muna. Hla trea' megyen din ndu granmu fe den. ⁹ E ime ngame mihe ni wo ndi ri, me he ni soja bi ti ndu ni' womu. Mi hla ni ri, hi, waka yi uni ri mi hla wie, 'ye' waka ye, ndi hla ni granmu, tie kpieyi, waka tiewu. ¹⁰ Wa yesu a wowuu, a hla ni bi hu'a, “Njanjimu me hla yiwu, mina to ndi u bii sron towa ni Israila na. ¹¹ Mi hla yiwu, indi gbugbu bu baye rji ni ko yalu nda rli biri ni ba Ibrahim mba Ishaku, ni Yakubu ni mulki shulu. ¹² U mrli wa ba u mulkia, ba vuba tasru nimi kplakpa bwuu. Nikii ba yii nda tan nyinyren” ¹³ Yesu a hla ni jirmia, “Hi, ndu he niwu towa u yo sron a” ni nton ki me, igran ma a fe sikpa. ¹⁴ Wa yesu a ri ni koh Bitrua, a toh yi' Bitrua kru kpa. ¹⁵ Yesu a kpyre wo' ma u lokpa ka kle waka wlunde nda tie ndu niwu. ¹⁶ Wa yalu tie a ba nji gbugbu ndi be he ni brji ye ni Yesu. Ni tre megyen a ju brji rju ni ndi ba nda den bi lilo ba wawuu. ¹⁷ Toyii itre anabi Ishaya ye ku ngyre me wa a hla, “Wawu yi vu krukpa mbu nda den mba lilo mbu ba. ¹⁸ Niwa Yesu a toh gbugbu ndi baa gaklen ma, a hla ni bawu ndu ba ru mah Galilia hi gran korima. ¹⁹ U ndi u nha ri ye hla wu, “Mala, mi huu hi ko mame (ko ni ntsenyi)” ²⁰ Yesu a saa niwu, “Itsi' bahe ni juju mba cincen bahe ni koh mba, U ivren ndi

yi na he ni bubu u yo tu'mana. ²¹ Ivren koh ma ri a hla wu, “Baci ndu mi hi rju' tieme rli. ²² U Yesu hla ni wu, “Hu me, don k'bon ba ndu ba rju k'bon mba”. ²³ Wa Yesu ri nimi jirgi (ghuu) a, mrli koh ma baka ri huu. ²⁴ U kikle nghunghu ri ka wlu fu nitu kikle maa, inda shi dakpyren kah ghuu a. Yesu si kruna kpye ma. ²⁵ U mrli koh ma bahi ka sh'me u, nda tre, “kpata cuwo, Baci, kie qua! ²⁶ Yesu a hla bawu, “Bi kpon sisri ngye towa biyi bi tsitsa sron? “A wlunde nda yra ha ni a wlunde nda kpa nha ni nghunghu a mba kikle maa. U bubua katie wieri me. ²⁷ Indi ba ba mhanji ma wakran nda tre,” ahi ndi bitan toyi, wa nghunghu me ni wowuu a?” ²⁸ Wa Yesu aye rji ni nhma ko rima u meme Garasinawa, indi harli bari bi meme brji ba rju ye niwu. Bata rju rji ni bubu be ba nda ta vravu kpukpome u indi bana ta zu nkan kima ngana. ²⁹ Ba yragro na tre, “kie he ngye utie niwu, iwu vren Irji? Inton na tie me rlina u uye tie ta yah ni wa? ³⁰ Gbugbu lede bari sia rli wiewiere ni ba nikii. ³¹ U meme brji ba si bre Yesu nda tre uti zuta rjuu, uka truta ri ni mi gbugbu lede biyi. ³² Yesu ahla ni bawu, “Hi!” Ibrji ba barju nda ri nimi lede ba; u mle, gbugbu lede ba ba sra tsugrji ngblu'a nda ka kuhle nimi kikle ma nda quu wawuu bawu. ³³ Indi bi kma lede ba, ba tsutsu hi ni migbu nda ka blatre a wawuu ni bawu u njima, ikpie wa atie bi meme brji ba. ³⁴ U ndi bi gbuba baka rju wawu mba wu nda ye ni Yesu. Nitowu, ba brewu ndu hi don meme mba ni bawu

9

¹ Yesu a ri ni ghuu nda rugran hi ni gbu ma.
² Mena, ba nji indi ri wa a soo kpa'a nda kru ni tabli. Wa Yesu atoh kiekle yo suron mba, a tre ni ndi u soo kpa'a, “Vuvren ngri. ba wru latre me hlega niwu”.
³ U bi nha bari ba tre ni kpamba, “Iguyi ni latre”
⁴ U Yesu wa a toh imre sron mbaa' a tre “Bi ta' meme mre ngye nimi sron mbi?”
⁵ Arime na he ni dii na ndu ba hla Ba wru latre me hlega 'Ka ndu bahla' wlunde ndi zren?
⁶ To ni ndu yi toh ndi ivren indi a he ni ngbengble u wru latre u ngbugblu hle, A tre ni indi u soo kpa'a', Wlunde ndi ban bubu u kru me ndi hi koh
⁷ India ka wlunde nda hi ni koh.
⁸ Wa gbugbu ndi ba toh a he toyi, ma manji ma wakran, nda gbyre Irji san wa anno indi bii ngbengblen yi.
⁹ Yesu sihi nda ka toh ndi ri ni ko shishi wa ba yowu ndi Matiwu a son nitra u kpa ban. A hla wu, “Hume” A wlu huu.
¹⁰ Yesu a kuson nda si'rli birli u bi kpa ban nibi latre gbugbu mbawu baye kuson nda rli bi' ni ba Yesu ni bi hu'a.
¹¹ Wa Farisawa ba ba toh nayi, ba mye bihua, “Ani tu' ngye mba tiekoh mbi si rli ni bi kpa ban u bi latre?”
¹² Yesu ka wo ba' nda tre, “e bi sikpa bana wa bi den na, ahi bi lilo mu.”
¹³ To bika mla toh nayi rli, 'Ime mi wa wruhle ana indu ni mu na. Mina ye ni tu bi he tsra tsra ana miye ni tu bi latre.”
¹⁴ U bi hu Yahaya baye niwu nda tre kieta ni ba Farisawa kie vu nyu u bi hua ba ba taka ngye rli nda na tie na?
¹⁵ Yesu a hla bawu, “Bi tie ndu nitra u logran baki ni kuklu nyu u indi u gran rli he ni ba? E, inton niye wa ba ban indi u logran niba. Nikiyi mba ba vunyu.”
¹⁶ Indi wa ani

fon pli sama kanha ni cice nklon na tie to kie ni yba nklon zan u mumla ¹⁷ Indi bana sru imma sa u inabi nimi mbu ntan kmo mana. Bata tie toki, intan aniyra tie meme nda ju'mma hlega. Toyi, ba sru mma sa' u inabi nimi mbuntan sa may tie towa na ndu ba yra tu hamba wuna" ¹⁸ Yesu si tre ni ba u ndi ri wa ani mnkon ndi ba aye kuqu niwu. A tre, "Vrenwamu quu zazanyi, yeme ndi sawo wu ni ndu wlunde". ¹⁹ U Yesu Wlunde hu hi ni mrlu koh ma ba ngame. ²⁰ Uwa ri ingarli wa azi juju tie se wlon don ha, a bleye konkon Yesu, nda kpyre nyu nklonma. ²¹ " A tre ni sronma, Mita kpyre nklon ma mi fe si. ²² Yesu a k'maya nda toh wu nda tre, "Vrenwa mu, vu sron. Kikle yo sron me nnowu si". Ni nton kima me afe si. ²³ Wa Yesu ari ni koh ninkon ndi mba, nda toh bi vrli ngba ni j'bu ndi baki hanton. ²⁴ A tre "Hiyi, e vrenwa na quu na, asi kru na " U baka zanwu u kpa tsri. ²⁵ Wa ba ndu ndi barjuhi raa', a rihi mitraa nda vu wo vren wa nji, u vrenwa wlunde. ²⁶ Itre yi ka yan shu ni nh'ma kokii. ²⁷ Yesu rji ki zren y'ba sihi, u bi fyen harli bari baka hu, nda kla nglo nyu nda nitre,"Ivren Doda, to yah mbu ndi zota". ²⁸ Yesu a ri hi ni koh rie u bi fyen ba baka wawu hi. Yesu hla bamu, "Bi kpay'me ndi mihe ngbengble utie tomba?" U baka kpay'me, 'e' Baci". ²⁹ U Yesu ka kpyre shishi mba nda tre, "Ndu he yiwu na wa bi yo sron mbi a. ³⁰ U shishi mba baka bwu'. Yesu a mha ba nda tre, "Na ndu ndio wowa na." ³¹ Ma'memu, bahi nda ka bla tre kangon nklan kima. ³² Wa bi fyen ba ba hia, baka nji indi u con l'me u me'me' brji yeni Yesu. ³³ Wa a cu me'me' brji rju ni niwu a, indi u con l'mea

katre. J'bu ndii baka manji ma wakran, ndatre, “kae, bii kpye yi bana toh wu ni Israila na!” ³⁴ U fansawa ba baka tre, “E a ni rju me'me' brji ba ni ngbenglen u chu bi brjii.” ³⁵ Yesu a zren kagon gbu bi rlig ra ni bi tsitsa ba wawuu. Azi tsro tre Rji ni tra Rji, nda zi bla lan zizi u mwkai nda den bi kru kpa ni lilo bla wo. ³⁶ Wa a toh kpentren ndii ba, a ka tie wie me ni tie yah' ni qungble mba. Bana he na nta'ma wa ba hama ni ndii u k'maba. ³⁷ A hla ni mrli koh ma, birli hi gbugbu, wa, u bi ndu ba ba fyi meyi. ³⁸ Ahe nayi bika bre Baci u birli gbagbla me ni ndu tru bindu ba hi.

10

¹ Yesu ayo Mrli koh ma wlon don harli a nda nno ba ngbengblen u ju me'me brji, ni u den lilo ba blawowu. ² Zizanyi ngye nde mrli koh ma bahe toyi. U mumla, Sima, wa ba yowu ndi Bitru, u vayi ma Andoro, u Yakubu ivren Zabadi, mba vayima Yahaya, ³ Filibus, u Bartalamawus, u Toma, ni Matiwu wa ata kpa ban a u Yakubu ivren Halfa, u Taddawus; ⁴ Sima indi u suron, u Yahuda Iskarioti wa a le ni Yesu'a. ⁵ Ahi wlo don ha biyi mba Yesu a ton ba nda hla ni bawu, “Nahi nibiwa bana Israilawa na ni gbu bi Samariyawa na. ⁶ Hi ni nt'ma u koh Israila wa ba kado'a megyen. ⁷ Bita zren sihi bika ta hla tre Rji, ndi tre, 'mulki shulu tie wiewiere.' ⁸ Den bi lilo, ta' k'mo shine, bi kpurju, mla batie tsratsra ndi ju me'me' brji rju. Bi kpa magyen, biyi me bika nno megyen. ⁹ Na nji ba' zinariya, azurfa, u dra nimi kpo mbi na. ¹⁰ Na nji mbu u zren na ka inklon ha' ka lagbom ka kpa'la' na, e' indi u ndu ahe nkon

u la'ma. ¹¹ Igbu wa bi ria, rligra ma ka tsitsima, bika wa indi u totie ndi son kima mla nton wa bi wlua. ¹² Bita' ni' ri ni koh bika ciu. ¹³ Ikoh'a nita ikoh waani son sia, isi mbi ni hu ba. Ani ta ha'ma, isi mbi ni k'ma ye yiwu. ¹⁴ Biwa ba'ta kamba ni kpayi ka ni woyi, bita ni don gbu'a ka koh'a, bika kpon wru u za'mbi hle bawu. ¹⁵ Njanjimu, me hla yiwu, ni vi u Rji, ba sutie ni ndi bi Sodom mba Gomora zan gbu biki. ¹⁶ Tomba, mi tonyi ni hi na ntama ni tsutsu tsi,' nayi, bika wierli too won ndi na bi tie me'me' na too nghu. ¹⁷ Tie srensren ni ndi! Ba njiyi hi bi ninkon u tra Rji u ba tsiyi ni gbugban. ¹⁸ Ba njiyi hi ba gona ni ba chu ni tu mu ni ndu ba ni biwa ba Israilawa na toh me. ¹⁹ Bati vuyi nno ba, bikana tamre ndi ahi ngye ka anihe mi tre na. Ba nno kpu'a u tre'a ni nton kima. ²⁰ Ana hiwu ba u tre na, ahi Brji u tieme mba nitre rju zu nyu mbi. ²¹ Vayi ni nno vayima wu', atie ivren ma ngame. Imrli ba wlu tie meme ni batie mba nda ndu ba wu ba. ²² Konha ni kranyi nitu ndemu. U wa avu sron hi kle nton'a, ani gbujbu. ²³ Bata tieyi dii ni mi gbu, tsutsu hi niwa a wie niwu'a. Njanjimu me hle yiwu, bina zren hle gbu Israila na rli ivren ndi kaye. ²⁴ Mrli koh bana nna' tie koh mba na, vigran na zan bacima na. ²⁵ A mla ndu vren koh ndu he na tiekoh ma u gran kahe to bacima. U bati yoh indi u koh nda hi Ba'alzabu, kaba kpande bi koh ki tie me'me' ndandime! ²⁶ Tokiyi bikana tie sisri mba na, e ikpie'a ba kawu a ba bwuu, u wa ahe riirii'a ba hla wu rju rah. ²⁷ Ikpiea me hla yiwu ni bwua, hla wu ni kplende rji, u kpie wa ba tre yiwu ni ton'a, d'buu ni tutra. ²⁸ Na klu sisri bi wu kpandi

na, wa bana toh wu dri na. Klu wa ani toh wa kpa'a nda tru dri'a yo ni kpaca lu. ²⁹ Bana le mrli cincen harli nitu vi kubuna? Iri mba mitie bre joku hama ni y'me tie mbi. ³⁰ 'E' futu mbi me a toh blawo. ³¹ Na klu sisri na. Itimbi nna u cincen gbugbuwu. ³² Ahe nakiyi ndi ko nha wa a ny'me nime ni k'bu ndai, me y'me niwu ni k'bu tie mu wa ahe shulu'a. ³³ Ama iwaa ana nyme ni me ni shishi ndina me ngame mina nyme ni wu ni shishi timu wa a he ni shulu na ³⁴ “Na yamba ndi mi nji si ye ngbungblu yina. Mina nji si ye nno na ahi takobi. ³⁵ Meye vu tu ndi wru ni tiema, u vrenwa ni yima, u wa ni yima. ³⁶ Bi kran ndi bahe bi koma. ³⁷ Twa a son tiema ka yima nna me'a, ana mla wa ani umuna. U wa a son vren ma ka vrenwa ma nna me, ana mla wa ani umu'a na. ³⁸ Wa ana ban gran kukron ma nda hume na, ana mla wa ani umu na. ³⁹ I wa ani hra tuma'a ani nado, uwa ani nno tuma, ani fe wu. ⁴⁰ Wa a kpayia, a kpame ngame. ⁴¹ Wa a kpame a, akpa wa a ton me'a. Wa akpa anebi a, ani kpa dii u anebi. U wa akpa u tie zizia ni tu wa ahi indi u zizi, ani kpa diima na ndi u zizi me. ⁴² Wa a nno ri ni mi mrli bi tsitsa biyi, ka a ndi mma ni vi kofi me, nituwa vren kohmu'a, nkponjimu, me hla yiwa ana hon dii mana”.

11

¹ Wa Yesu a nno ba tre kle'a, a wlu don bubukii nda hi tsro nda bla tre Rji ni mi gbu ba. ² Wa Yahaya u tie batisma awo rji koh wa batroa, bi' ndu wa Yesu zi tie, a ton mrli koh ma hi niwu.' ³ A hla niwu, “Ahi wuyi u ye'a”? Ka kie yo shishi

ni ndi ri mu. ⁴ Yesu a sa'a nda hla bawu, “Hi ndi hi hla ni Yahaya ikpye wa bi to mba ikpye wa bi wo'a. ⁵ Bi fyen ba fe toh, bi glogo za ba zren, bi kpurju ba katie tsratsra me, mangbi ba wo tre ngame u biwa ba qu'a, ba ta'ba sh'me, bi wa ngame ba nno ba tre Rji. ⁶ Indi u lulu ahi wa ana k'bu za' ni tumu na'a. ⁷ Wa ndiba ba vu nkon mba hia, Yesu ka wlu tre ni j'bu ndi ba ni tu Yahaya; “Bahi wa ngye ni ji'-ahi giga' wa nghunghu ni fu'a? ⁸ Uahi ngye bihiwa niji'-indi wa a sru kpyi bi rjien me? Njanjimu, bi sru kpyi wa ba rjien me ba son ni koh bichu. ⁹ U bihi ndi hitoh ngye, anebi? Njanjimu me hla yiwu, a na'a anebi. ¹⁰ Wawuyi wa ba nha nitumaa, 'tomba, misi tru u tonmu'a sihi ko shishi me, wa ani mla nkon wa u zu'a tie.' ¹¹ Mi hla nkpon nji tre yiwu, ni'mi' ndi wawuu wa imba ba ngrji ba, iri mba tie bre nna Yahaya u tie batisma. ¹² Rji' ni' nton Yahaya u batisma ye zizanyi, mulki shulu ngrji zi toh yra tu' u ndi bi nno yra tua ba kpa gbuju ni ngbenglen. ¹³ E anabawa ba wawuu mba shariya bazi hla ye ye nton Yahaya. ¹⁴ U bita ni kpa, ahi wawuyi Iliya wa ani yea. ¹⁵ Wa ahe ni ton u wo'a ka wo. ¹⁶ Ni Ngye mba me tsra nzanyi niwu? Ahe na mrli bi ro ni cucu, nda si ro nda ni yoh kpa mba. ¹⁷ Nda ni tre, kie vrli ngba' yiwu u bina nglu nzan na, kie ban jequu u bi yii na. ¹⁸ E Yahaya ye nda na rli birli nda na so rooh na, u batre Ahe ni brji shango. ¹⁹ Ivren ndi ye nda ni rli nda ni so u ba'tre, to mbarli, ani rli nda ni so wu' rji ikpan bi kpa ban' ni u bi latre. E bato wrli ni bii ndu ma. ²⁰ Nikiyi Yesu ka wlu nda jutre ni gbu' wa a tie gbugbu kpyi bi sisri a u ba kana mla son mba

tie na. ²¹ Iyah me Korazin! Iyah me Batsaida! E ikpyi bi sisri wa ba tie yiwu, bana tie ba ni taya mba sidon, ba ndi na sru ngbanjan nklon mba nda ngbam m'brji nda bre ndu wru latre mba hlega sari mu. ²² E ni cacu u bla lantre'a ba fon tie ni ba taya mba sidon zanyi. ²³ Iwu Kafarnahum, uya ndi ba gbrye wu san towa me hi shulu me? A ahn' ba njiwu rji ye ni hades. E ikpyi bi sisri wa ba tie ni wua ba na tie bani sodom, ²⁴ andi na rli he zizanyi mi wa yiwu ba fon tie ni sodom ni vi u bla latre zan yi. ²⁵ Ni nton ki u Yesu katre, “Mi gbyre u san tietie, Baci u shulu mba u meme nituwa u rii' kpyi biyi ni biwa ba toh'a ndi tsro mrli biyi wa bana toh na. ²⁶ E, tietie iwayi a bi ni shishi me. ²⁷ Ikpyi ba wawu mbawu banno rji ni tietie, indio ri na toh vren'a na, ahi tie'a kanklen ma, u ndio ri na toh tie'a na ahi vivren nkaklen ma ni ndi wa vivren son tsro'a ²⁸ Ye nime wawu mbi wu, biyi bi tie yah nda he ni kpyi bi ron ma, mi ndi nno yi sii. ²⁹ Bon kpyi mu ni kpa mbi ndi tii bii u mu'a e mi na nzutuna u sroomu ahi, u bi fe si ni mi dri mbi. ³⁰ E ikpyi mu bana tie dii na nda fafa mr

12

¹ Ni nton kima Yesu a zren zu ni'rju kpu ni vi u sabat. Iyon tie mrli koh ma u baka won tu kpu'a tan'. ² U Farisawa baka toh nda tre ni Yesu, toh mrli kol me ba ki tie kpye wa ana he ni tu nkon na ni vi u sabat. ³ U Yesu ka hla bawu, “Bina kra na ikpye wa Dawuda a tie ka' yon tie wu, wawu ni lilon wa bana he niwu'a? ⁴ Niwa ari ni tra Rji nda tan bredi wa doka ana y'me ndu

wawuma ni lilon ba tan na nituwa bi ki kima, Furist, mrgyen doka a y'me ni bawu ndu tan? ⁵ Bina kra ni mi doka wa a tre, ni vi bi sabat, Firist wa ba tie ndu ni tra Rjia ba tie ndu mba me u bana latre na? ⁶ U me wa yiwu, indi wa anna tra Rji a he'wa. ⁷ Bina he ni toh ka wahi ngye, 'Mi wa yah wruhle zan ndu; bi din na nha' bi tie zizi ni latre na. ⁸ E ivren ndi a Baci u sabat. ⁹ U Yesu wlu ni wrji kima nda hi ni tra Rji mba. ¹⁰ U ndi ni wa wo ma a soo'a ahe nikiyi, Farisawa baka myen Yesu nda tre, "A he tuh nkon ndu ba den lilo ni vi sabat? "Ni ndu ba rewu nya nda a latre. ¹¹ Yesu a hla ni bawu "Ahi nha rimbi wa ahe ni ngble ntma ririyi, u nt'ma kima joku na vron juju ni vi sabat wa ana cuwu rju na? ¹² Ba tie nihe rli nda tsra daraya ndi ni ntma! Anita he toyi ka wa bi ndu ba tie zizi nivi sabat. ¹³ U Yesu ka hla ni ndi'a "N'ma wo me" A n'ma wo ma, u wo'a katie dindi towa wa bana ngrjia. ¹⁴ U ba Farisawa ba rju hi ra' nda ka nzon nyu ni tu ma. Nda wa nkon wa ba wuua. ¹⁵ Yesu a tsen toh nda wlu don wrji kima. Indi gbugbu wu baka hu, u wa a den ba wawu-u. ¹⁶ A 'mha ba din' ndu bana ndu ndi toh wawu na, ¹⁷ ni ndu tre'a he towa a rju ni nyu anebi Ishaya wa atre din, ¹⁸ To granmu wa mi cuwu'a ivren wami son wu'a, wa idrimu ni ngri niwua. Mi yoh, Brji mu ni tuma ani hla nkponji ni bi l'me baria ¹⁹ Ana gbiron nda kla ngble nyu na u ndio nawo lanma ni nkon bi mi gbu na. ²⁰ Ana nzizi ngba kpu wo'a ndju'a na ana y'bi (fitila) wa tie wiewiere vkwu na ani he tohkime ni ndu nji nkponji (hi kle) (ngyren me). ²¹ U ni nde ma bi l'me barima bayo suron

niwu. ²² U nilime, ba nji ndi ri u fyen wa a con l'me nda he ni brji meme ye ni Yesu. A clen wu kpacuwo mla wa indi u con l'me ka tre u shishi ma kafe toh. ²³ U kpentren nili ba wawu mbawu baka manji ma wakran nda tre “Ka ani wayi' yi ni vren Dawuda? ²⁴ U wa Farisawa ba ba' wo kpye u sisri yin ba' tre. “Iguyi ani ju brji meme ba ni Bahalzabul ichu bi brji”. ²⁵ U Yesu a toh mre mba nda tre, Mulkiwa a gah kpama ana krli na, u igbu ka ikoh wa a gah tie nka'a, ana krli na ani zi hlega. ²⁶ U shetan nita ju shetan rju ka' a gah kpama uni he rli mulki ma ni krli. ²⁷ U mitani ju brji meme rju ni ngbengblen Bahalzabul, u mrli mbi ba ju bi u mba rju ni ngye? Ni tu treyi ahi baba yi mba tie shiriyaiw. ²⁸ U mitie zu brji meme rju ni Brji u Rji to ka mulki Rji aye niyi. ²⁹ U ba tie he rli indi ni ri ni koh ndi u ngbengblen nda y'bi kpyi ma hamma ni vu ndi u ngbengblen lo guci rli na. Nikiyi a y'bi ikpyi ma ni koh'a. ³⁰ Iwa ana he ni me na anatie fu ni me, u iwa ana hume vu zia na, ani vu vra hlega. ³¹ Towaa mi hla yiwu, ni latre ri uni kpa nde ri tie meme wa ndi ba tuwu a ba wru hle bawu, ani ta hi kpa nde Brji zizi tie meme bana wru hle na. ³² Indi wa atre meme ni tu vren ndi ba wru kima hlega wu u anita meme tre ni tu Ibrji tsratsra kima bana wruhle niwu ni ngbungblu yi na mba ni uwa ani ye'a. ³³ Sen kunkron dindi ma ndu klo dindi me, ka uka sen meme konkron ndu klo meme ma e ba'toh kunkron ni bii klo ma. ³⁴ Biyi mrli wan wa bi meme a, bi tie ni herli ndi hla kpye dindi? E ani kpye wa a shu ni mi sron mba inyu ni tre wu. ³⁵ Indi dindi ani tie zizi rji nimi dindi from ma

u meme ndi ani tie meme rji ni meme sron me
³⁶ Mi hla yiwa ni vi ubla latrea, indi ba bla meme
tre mba wa ba hlaa. ³⁷ E a ni tre u nyume mba
u gbuj'bu u ni tre nyu meyi ba lowu. ³⁸ Ni nton
kima bi nha bari ni Farisawa ba saa' ni' Yesu na
tre “Mala kie son kie din toh ngban ri gi niwu”
³⁹ U Yesu a ka saa' bawu nda tre, “Izan bi meme ni
kba bi tie ntran yi ba wa ngban. Igban n nahe wa
ba nno ba na zan igban u anebi Yunana. ⁴⁰ E na
wa Yunana a tie ri tra ni cu' tra ni mi nne kiekele
lambe a tokime ivren ndi ni tie vi tra ni cu tra ni
mi sron meme. ⁴¹ Indi bi nine va ba' wlu klri ni
vi u bla latre ni ndi bi nzan biyi nda hla meme tie
mba ni bawu. ⁴² Saro niya u kogbo ani wlu klri
ni ndi bi nzan bayi nivi u bla latre nda hla meme
mba ni bawu. Aye rji ni nci ngbungblu nda ye wo
bii wierli u Sulema, u toh, indi wa azan Sulema
ahe niwa. ⁴³ Meme brji nita rju nimi ndi ani y'ba
zu ni buba wa imma na hena nda wa wrji wa
ani son a nda na toh na. ⁴⁴ Ani tre mi kinahi ni
kohmu wa mi rjia to nda kina hi nda toh koh'a
ba mla vuwu nda mlau tie. ⁴⁵ Ni nton kima ani
hi nji ibrji tangban bari wa trieme ba zan u ma
nda ye son ni kiyi. U' yah ndi kima ni meme zan
u mumla. Ani he to kima ni bi nzanyi” ⁴⁶ Yesu
a rli si tre ni kpatren ndi ba me u yima ni ba
mrli vayi ma ba klri ni kora nda ni wa tre niwu.
⁴⁷ Indi a hla wu, Tomba iyime ni ba mrli vayime
ba klri ni kora nda ni wa tre niwu” ⁴⁸ U wa a saa'
niwu nda tre ni ndi wa a hla wua, I nhamba hi
yimu u ba nha mba ba mrli vayimu?” ⁴⁹ Nikiyime
a nina woma tsro hi ni mrli koh ma ba nda tre,
“To ba yimu ni mrli vayi mu bayi! ⁵⁰ E indi wa
ani tie kpyi bi tiemu wa ahe ni mi shulu a indi

kimayi hi vayimu vrenlon ni vayimu vrenwa ni yimu”

13

¹ Nivi kima Yesu a rju ni koha hi ka son ni nyu kiekele nne'a. ² Kpontren ndi baka hu kagon ma wa ka wlu ri ni mi ghu nda kuson nimi ma u j'bu ndi ba wawu mba wu baka kli ni korah nju kiekele nne'a. ³ Ni nton Yesu a hla kpi gbugbu wu ni bawu ni (misali) {lan bininkon} A tre Indi ri u ron (cu) ahi nda ka cu. ⁴ A cu'a u ibii bari ba kuhle ni nkon u cincen baka ye vurli. ⁵ Ibii bari baka kuhle ni meme wahe ni tslatsa tita (dancon?) Bati gbala rju ni tuwa meme a he bran na. ⁶ U irji a rjunda whu' u baka quu ngblanme. ⁷ Ibii bari ba kuhle ni mi kunkron bi ncon u kunkron ncon ba gbron na nyi ba. ⁸ Ibii bari ba kuhle ni meme dindi ma na rju bi nda tie bii, bari ibii darli ni tu wa a cu'a bari ibii ise ton u bari ibii ise tra hamma ni tane. ⁹ Iwa ahe ni ton u wo'a kawo” ¹⁰ U bi hua baye nda tre ni Yesu “Ani tu ngye mba u tre ni j'bu ndi ni (lan bi ninkon?) “misali?” ¹¹ Yesu a saa' bawu nda tre, “Ba nnoyi nkon u toh kpye u mulki shulu wa ba rli ni bawu a. ¹² E wa ahe niwu'a ba nno nhatia, u ani he wu babran. U indi wa ana hewu na' ikpye wa ahe wu'a ba kpawu. ¹³ Ngye kpye wa ani ndu me tre ni ba ni lan bi ninkon a yi: ko wa ba' yah bano toh na u ko wa wa'a bana wo na nda name' toh tuma zuna. ¹⁴ Ni' bawuyi itre Isheya a ye tsra, wa a tre din, Ni wo biwo ndi tie bre toh njima uni' yah bi toh indi na toh tuma zuna. ¹⁵ E isron ndi mbayi aka tie bwu' nda sen gbirhi rhi me nda na wo na nda gru shishi mba ni ndu ba - ba

na toh ni shishi mba na, ka ndu ba na woni ton mba na, ka nda toh njima ni sron mba ni ndu ba kmaye ndu me den ba. ¹⁶ U shishi mbi ba'bi lulu niwa ba toh a, u ton mbi ngame wa ba wo a. ¹⁷ Njinyimu mi hla yiwu anabawa ni ba ndi bi tie ngyengre gbugbu wu ba yo suron u toh ikpye wa biki toh a u bana tsh na. ba wa ba wo ikpye wa biki yoha nda na wo bana. ¹⁸ Sren ton ndi wo misali u ndi u ron wa a cu bii a. ¹⁹ U ndi wa awo lan u mulki a nda na toh njima na, ibrji meme ani ye sranwu kpa ikpye wa ba cu ni mi sron ma. Iwayi ahi bii wa ba cuwu ni nyu nkon a. ²⁰ Wawu ma wa ba cuwu ni meme u tslatsa tita a, ahi ndi wa a wo' lan'a nda kpawu gblame ni briku. ²¹ Wa ana sen ngble wa ani klri bran ton nan. To iya ye ka meme tie ye ni tie lan'a, ani gbla joku ²² U wa ba cuwu ni mi kukron bi ncona, ahi ndi wa awo lan'a u hu ngbungbungblu ni gyru u kpji ngbungblu ba mha tre a wa kana klo na. ²³ Wawuma wa ba cuwu ni meme ndindi ma kima' ahi iwa awo lan nda toh njimaa ani klo nda nno bii wa bari mla dari u bari ise ton u ri uma ni se tra hama ni tanne zan wa ba cu'a ²⁴ Yesu ala nno ba misali ri. A tre, "mulki u shulu he na indi ri wa acu bii ndindi ma ni rju ma. ²⁵ U wa ndi basi kruna, u kranwu ri ka ye nda ka cu meme bii ni mi bii ndindi a nda hi kpama. ²⁶ Niwa ingban alkama a tubo nda tie tu'o ni nton kima meme giga ngame ka tsro. ²⁷ Igran bi ndi u rju'a baka ye hla niwu tiekoh mbu ana bii ndindi ma ba ucu ni mi rju me ana? Nihe mu aka tie meme giga? ²⁸ A hla ni bawu, ahi wa ayame ni ko shishia mba tie ndu mba. Igram ma ba ba ka

tre kie hi gbi ba hle rju ²⁹ Indi u rju katre, A'an Bitu ni to kima, biye gbi bii ndindi nha ni meme giga a. ³⁰ Ndu mba gbron bi me gbyen fyi u han ma. Ninton kimayi mi hla ni bi han ba, guci gbi meme giga ba ndi lo ba ni nkpi ma zi wa baka gon ba; u alkama mba bi vu hi sru nimi wron mu. ³¹ U Yesu ala tre ni mba ni misali garti, nda hla "Ba ban mulki shulu na wlo bii mustad wa indi ka cu ni rjuma. ³² Iwlo yi ahi fyime yi ni mi bii a wawuu. u aye gbron nda tie vuvu zan imbru bari ma ni rjua. A katie kukron wa cicen bakaye tie koh mba ni ba lan ma. ³³ Yesu ala hla misali ri ni bawu, mulki shulu ahe to yist wa iwa ni ban wu tsi ni mwu mwu kango tra waka kpawu whu ³⁴ Ikpyi biyi wawu mbawu Yesu a tre ba ni misali ana tre kpye ri hama ni misali na. ³⁵ Ahe towa ni ndu ikpye wa ba tre ni nyu anebi a ndu njanji, wa'a hla, " mi bwuu nyumu ni misali. Mi hla ikpyi wa ba he rii'rii' rji ni tie ngbungbu'a". ³⁶ U Yesu ka' ka j'bu ndi ba don nda rihi ni mi koh. Mrli koh ma baka ye niwu nda tre, Hla ni tawu misali ni tu meme gigah u rjua" ³⁷ Yesu a saa' nda tre wawu wa a cu bii ndindia ahi vren ndi. ³⁸ Irju'a mba hi ngbungblu; u bii ndindia bahi mrli bi mulki. Gigah ba ba mrli u meme a. ³⁹ U ni tie shishi wa a chu ba ahi shetan. Iham ahi ikle ngbungblu u bi han bahi malaiku ⁴⁰ Nawa ba vu gigah ba ka gon ni lu'a ani he tokime ni kle ngbungblu. ⁴¹ Ivren ndi ni ton malaika ma, uba hivu kpi biwa ba nji latre mba tie meme rju ni mulki ma. ⁴² Ba' ta' ba sru nimi kpentren lu, ni kima bayi nda tan nyiyren. ⁴³ Nikiyi me ndi bi tie njanyi ba kpan to rji ni mulki tie mba. Ndu

wa ahe ton u wo a, ndu wo. ⁴⁴ Mulki shulu ahe to (arziki) wa ba rii wu ni mi rju. Indi ri ka toh nda rii'u. Ahi ni ngri nda ka vu ikpyi wa ahe ba le'nda hi ka le rjua. ⁴⁵ Ngarli mulki shulu he to ndi u woh waa ani wa shishan tita. ⁴⁶ Wa aye fe shishan u nkpon bi ri, a vu kpyi u wo'ma le'rju nda le wu. ⁴⁷ Ngarli mulki shulu ahe na rjirji u vu lambe wa ba ka ta yo ni mi kie kleme nda vu kpyi gbugbu wu ni san mba. ⁴⁸ Wa rjirji'a shu'a bi vu lambe ba baka gbi wu rju ye ni rah. Ba kuson nda hla bi ndindia sru nimi gbokrju mba u bi meme ba' ba vu ba ta'hlega. ⁴⁹ Ani he towayi ni kle u ngbongblu'a. ⁵⁰ Malaika baye nda ga bi meme rju ru bi tie zizi ba sruni kpentren lu nikiyi bayi nda tan nyiyren ⁵¹ Bi toh tu kpyi mba yi wawu wu? Mrli koh ma baka tre "E" ⁵² Yesu a hla bawo, Ahe to kima na wa u riha ri wa ani ta katie vren koh u mulki shulu'a ani he to ndi wa ahe ni koh'a wa a ju kpyi bi ciceme ni bi sisama rju nimi kpyi ma wa ahe ba. ⁵³ Niwayi, wa Yesu a tre ni misali ni bawu kle'a a wluhi don bubu kima. ⁵⁴ Yesu ahi ni ko nklan u gbu ma nda kari ni tra Rji nda tsro indi mba. Ba wo tsro ma nda manji ma wakran (lie sisri) nda tre ndi " Iguyi afe toh tsro yi ni ngbengble u tie kpyi bi sisri yi rji mame? ⁵⁵ Indiyi ana vren guh u han kunkron a na? Wa ana yima yi ba yowu ndi Maryamu na? u' ana ba Yakubu ni Isuwu mba sima u Yahuza ba mrli vayi ma na? ⁵⁶ Ana mrli vayi ba mrli mba wa ba he nita na? Wa afe kpyi biyi wawu rji mame" ⁵⁷ Baka tie nfu ni wu. Yesu a tre din "E ba tsri anabi ni urji ri na anigbu ma ni koh mayi ba kpau tsri. ⁵⁸ Ana tie kpyi bi manji ma gbugbu

wu ni kima na ni tu ka kpayme mba ni tre Rji.

14

¹ Ni nton Kimayi Hiridus ana chu nda wo ikpye wa ba'tre ni tu Yesu a. ² Ahla ni ba gran ma "Iwayi ahi Yohana u tie batisma; a tashme. A to kima mba wa he ni ngbengblen u tie bi ndu bayi. ³ Ana Hiridus yi vu Yohana tro ni tu Hirudiya iwa vayi ma Filibo. ⁴ Niwa ahla niwu "Anabi ndu ban wa tie wame na" ⁵ Hiridus ana wuu wa a klu sisri ndi wa mba kpawu nyme ndahi anebi. ⁶ Niwa ivi wa ba ngrji Hiridus a tie a, ivrenwa Hiruduja a to nglu nzan wa abi kpukpome ni Hiridus. ⁷ A hla niwu nda shirji nha tia ndi ani mye wu ko ngyeri, ani nnowu ⁸ Wa awo ni yima ikpye wa ani myea a tre, "Ne niwa itu Yohana u tie batisma nimi tere" ⁹ Ichu a tie nfu ni mye maa, uni tu wa ana shirji niwu ye nha bi ni indi wa baye rli niwu'a a yo ba ndu ba tie tokima. ¹⁰ A ton mba ka cu toh Yohana ni mi koh u troa. ¹¹ Nikiyi, ba nji tohma ye nno vrenwa ni mi tere a wa a kpa nji hi ka nno yima. ¹² Nikiyi mrli koma baka ye ban ikmo karju bahi ka hla Yesu. ¹³ Wa Yesu awo towa a wlu niki ndra (tuka) ni ghwu hi wrji ri ni kankle ma. Wa jbu ndi ba ba wo towa baka zren rji ni mi gbu ba ni za huhu. ¹⁴ Nikiyi Yesu aye ni shishi mba nda to jbu ndi mba. Isronma ka tie wie ni ba nda den indi mba bi lilo ¹⁵ Wa yalu ye tie a mrli koh ma baye niwu nda tre "Bubuyi ahi miji u iton a gbronhiye. Cu ndi mba cuwo ndu bahi ni mrli gbu nda le birli rli" ¹⁶ U Yesu hla bawu, "Ihi mba megyen na bi na nno ba ikpye wa ba rlia" ¹⁷ Ba hla niwu,"kie he ni gble bredi ton u lambe

harli” ¹⁸ Yesu ka tre, “Nji ba yene” ¹⁹ Nikiyi Yesu a hla ni j’bu ndi ba ndu ba kuson ni tu giga. A vu ngble brede ton ba u lambe harli ba nji. A nzu ya shulu, nda tie lulu bawu nda nfu brede ka nno mrli koh ma u ba kpa nno j’bu ndi ba. ²⁰ Ba ton nda hwrji. U kpunkpu brede mba lambe wa a don a bavu shu nimi sisen tso. ²¹ U biwa ba tan-a, lilon dubu ton mu, imba na mrli bana blayona. ²² A tiegbla ndu mrli koh ma rini mi ghwu nda dran ru’ hi gran rima guciwu, wawu a krli gbyen j’bu ndi ba nda kaye cu ba cuwo. ²³ Niwa a ndu j’bu ndi ba hia, a hon hi ngblu nda ka tie a duwa. Yalu yetie wa ahe ni nklen ma. ²⁴ Ni ntonyi ighu’a he ni mi tsutsu maa u dakpyren maa u kiekle nghu nghu ba wru ka’da tie dii u dran wu. ²⁵ Ni bwuh mble (krifi tra u mble), Yesu ka zren ni tu maa siye ni ba. ²⁶ Wa mrli ko ma to si zren ni tu maa, ba ka tie sisri nda tre “Iwayi hi brji”, nda yragro ni sisri. ²⁷ Yesu ka gble tre ni ba nda hla, “Vu sron! ahi me! Na klu sisri na”. ²⁸ Bitru a saa niwu nda tre, “Baci ani ta hiwu, yome ndu me ye niwu” ²⁹ Yesu a tre, “Ye” u Bitru ka rju ni ghua nda zren ni tuma sihi ni Yesu. ³⁰ Ni’ wa Bitru to sen nghunghua, a tie sisri. Wa a gle sihi ni mi maa, a kpagro nda tre, “Baci kpame cuwo!” ³¹ Yesu katie gbla rima wo ma vu Bitru nda hla ni wu, “Iwu u tsitsa suron, ahi ngye yo ni kay’me?” ³² Niwa Yesu mba Bitru ba ri ni mi ghu’a nghunghua kukli nda na la fu na. ³³ Nikiyi mrli koh ma ni mi ghua baka ku khu niwu nda tre, “Njanjimu u vren Rji”. ³⁴ Wa ba rugran, bahi ni gbu Janisarata. ³⁵ Wa indi bi wrji kima bato Yesu, ba tru cu ma hi ni ba nklen

bi bubu ki, nda nji bi lilo bla san ye niwu. ³⁶ Ba breu ndi ndu ba' kpre nyu nklon ma, u biwa ba kpreu a ba fe den.

15

¹ U Farisawa ni anabawa bari barji ni Urushal-ima yeni Yesu. Ba tre. ² “A ngye tie rli u mir koh me ba wru ikpi ba tie hlega? Bana nglawo mba rli na nda rli birli na” ³ Yesu a saa bawu nda tre, “U ni tungye mba bi wru tre Rji hle ndi hu tre ba tie mbi? ⁴ E Irji hla, 'ku khwu ni tieme ni yime, mba Indi wa tre meme ni tieme kani yimaa, gbigbi ani khwu. ⁵ U bi hla ndi, Indi wa a hla ni tiema ka ni yima, Bi zo wa u fe rji ni mea, zizanyi ahi nno uka nno Rji” ⁶ Indi kima na sison tie zizi ni tiema na. Ni nkonyi mba bi ya tre Rji hlega ni tu ikpi u ba baci mbi. ⁷ Biyi bi brji! a tsra ni tre Ishaya ni wa a tre ni tu mbi a, ⁸ Indi birji ba gbre mi san ni l'me mba, u dri mba he gbugban mu ni me. ⁹ Ba kukhwu ni mu megyen don ba tsro na ikpi u ba baci mba ni ndi”. ¹⁰ Wa ayo j'bu ndi ye ni kpama nda hla bawu, “Srenton ndi tozu-” ¹¹ Ana kpye wa ari nyua mba ni ka indi tie rji na. Ahi kpye wa a rju rji ni mi nyua, kimayi ni kpa indi tie rji”. ¹² U mrli koh ma baka ye nda hla wu din “u to' ndi Farisawa ba ba tie nfu ni wa ba wo tre mea?” ¹³ Yesu a saa bawu nda tre, “Iwu wa ana tiemu u shulu cuna, ba ghi u rju. ¹⁴ Don ba me, ba bi fyen bi tsro nkon. U ndi u fyen ni ta tsro indin u fyen ri nkon hamba wu ba kuhle ni mi nkpenrlen. ¹⁵ Bitru a saa ni Yesu, “Hla misalia ni tawu,” ¹⁶ Yesu a hla, “Biyi me bina to zu ngame rlina? ¹⁷ Bina to na din

ikpye wa ari ni nyu ani grji tsihi ni mi ne nda rju hle hi ni juju utra nye? ¹⁸ U ikpye wa ani rju rji ni nyua ba rju rji ni mi dri. Bi kimayi ba kpa ndi tie rji. ¹⁹ A ni mi dri mba meme mre ba rju wuu ndi wa mba kplakpa zren iybi hu gonce, ni ba mre. ²⁰ Biyi yi ba kpi wa ba kpa ndi tie rjia. Rli ni wo wa bana ngla a na-na kpa ndi tie rji (meme) na. ²¹ Yesu a wlu ni kiyi hi ni ko kiekle gbu bi taya mba sidon ²² U'wa u ka'ana ri aye rji ni nklan kokima a kla gble nyu nda tre, “Wo yi mu, Baci, Ivren Doda! Ivrenwa mu si ti kponya ni meme brji. ²³ U Yesu kana saa kpyeri niwu na. Mrli koh ma baye nda brewu, nda tre, “Zuu don hi kpama, ahu ta nda ni han ta ton”. ²⁴ U Yesu kana saa ni bawu nda tre, Bana ton me hi ni ndio na, atutu ntma Israila wa ba kadoa. ²⁵ Aye nda kukhwu ni ko shishima, nda tre “Baci zome”. ²⁶ A saa niwu nda tre, “A na he tu nkon na ni ndu ba ban bredi mrli tayo ni mrli yawhu na. ²⁷ A tre, “E, Baci imrli yawhu ba rli rjurju wa ani kuhle ni tebru indi u koha. ²⁸ U Yesu saa niwu, “Iwa ikponji me babran ndu he niwu towa u son a” Ivrenwa ma a fe si ni nton kima. ²⁹ Yesu a don wrji kima nda hi ni ne Galili a hon hi ni ngblu nda ka kuson ni kima. ³⁰ Kpentren ndi baye niwu. Ba nji bi conrju, bifyen bi nkpran, bi cbiza ni ndi bi kuyren ni gbugbuwu ndi bari bi lilo ye niwu. Ba nji ba ye ni kbu ma wa a den ba. ³¹ U j'bu ndi ba baka manji ma wakran ni wa ba to bi tie nkpan ba tre, bi c'bi za ba fe den, ubi conrju ba zren ni bi fyen ba to. ba gbyre Rji Israila san. ³² Yesu a yo mrli koh ma ye ni kpama nda tre,”Ijbu ndi ba ba' lome sron niwa

ba he nime vi tra ye nda nafe kpye rli na. mina son tru bahi hama ni rli na, ni ndu ba na kukmo ni nkon na. ³³ Mrli koh ma ba tre, “Ani ntsen yi kie fe gble brede wa ani mla ijbu ndi bayi?” ³⁴ Yesu a tre ni ba, “Bi he ni gble brede bren?” Ba tre, “Itangban, ni mrli lambe tsame” ³⁵ U Yesu a yo ba ndu ba kuki ni meme. ³⁶ A vu gble brede tangban ba u lambe'a a ngyri, nda mre gble brede ba kanno mrli koh ma. Mrli koh maa ba kpa nno jbu ndi ba. ³⁷ Indi ba ba tan wawu mba wu nda whrjia. Ba vu rjurju wa ba tan don mbru ma tie sisen tangban. ³⁸ Biwa ba tan a, ba lilon dubu zya, imba ni mrli bana bla ba yo na. ³⁹ Yesu a ndu j'bu ndi ba hi kpa mba nda ri ni ghwu hi nklan Magadan.

16

¹ Ba Farisawa ni Sadukiyawa baye tsra wu nda ni mye u ndu tsro ba ingban ri rji ni shu. ² A saa ni bawu nda tre, “To yalu tie, bi tre, ani kpan megyen, ishua a hre me. ³ To ahi mble, bi tre, luwa na kli megyen na, shulua klo kpalu kle gbua. Bi to hla kpan u shulu ndi na to hla ingban u ba nton na. ⁴ Ahi nza bi meme ni bi tie ntra mba ba wa ngban, e bana tsroyi ingban ri nkan na hama ingban u Yunana” Nikiyi Yesu a wlu hi kpama don ba. ⁵ Mrli koh ma ba ru nne hi kosan korima nda tie rlisu ni nji brede. ⁶ Yesu a hla bawu, “Tie sesren me ndi mla ya Yisti u Farisawa ni Sadukiyawa ba” ⁷ U mrli koh ma baka tre ni kpamba, Ahe wa kie na nji brede a na. ⁸ Yesu a to nakima nda tre, Biyi bi tsitsa nkponji biki tre ngye ni kpambi ndi bi na nji brede na? ⁹ Bi rlihe

to ka taka nitu ngble bredi ton wa indi dubu ton ba tana, u sisen bren bika vu shua na? ¹⁰ Ka igble bredi tangban ni ndi dubu nzia, i sisen bren bi vu shu na? ¹¹ Ani he rli u bi honto ndi mina si tre ni tu bredi na? “Tie sesren ndi mla ya yisti u Farisawa ni Sadukiyawa. ¹² Nikimayi baka to nda nasi hla ni bawu ndu na tie sesren ni yisti u mi bredi na, ahi ndu ba tie sesren ni tsro u Farisawa ni Sadukiyawa ba. ¹³ Ni nton wa Yesu aye ni ko nklan u Kaisariya Filip, a mye mrli ko ma nda tre, “Indi ba hla ndi Ivren Indi hi nha?” ¹⁴ Ba tre, Bari ba hla Yohana u tie batisma, bari Iliya u bari, Rimiya, ka iri ni mi anabawa. ¹⁵ A hla bawu, “U biyi bi tre me nha?” ¹⁶ U sima Bitru a saa niwu nda hla, “Iwu yi u Kristi, Ivren Rji u sisren a” ¹⁷ Yesu a saa nda hla niwu, “Ba tie lulu niwu, Sima ivren Yunana, don ana rima mba yi ba nghran wayi niwa na ayi itie mu wa ahe ni shulu a. ¹⁸ Mila ni hla niwu ndi iwuyi u Bitru, ni tu tita yi mi me iklisiya mu. Ba nkon tra u Hades bana kpawu ka na. ¹⁹ Mi nno wu ba hra u bwu mulki shulu. Ko ahi ngyeri wa wu lo ni ngbungblu a, ba lowu ni shulu, u ko gyeri wawu si ni ngbungblu a, ahe ni si ni shulu” ²⁰ Nikiyi Yesu a mha mrli koh ma ba ndi ndu bana hla ni ndiori ndi ahi Kristina. ²¹ Rji ni nton kima Yesu azi hla ni mrli koh ma ba ndi ahi gbigbi ndu wawu hi ni Urushalima nda hi tie ya ni tu ikpi gbugbu wu ni wo bi cice, ni Firist bi nikon ni ba mala u atawura, u ba wuu, ka tash'me ni vi utra. ²² U Bitru ka nji wu hi ni kosan nda pua wu tre nda tre, “Ndu kpiyi na tie whiewhiereni wu na, Baci, ikpye yi na tiewu na”. ²³ U Yesu a

kima nda hla ni Bitru, K'ma hi ko gon mu, shetan! U nkon u k'bu za nimu don una yo sron ni kpi bi wu Rji na se kpi bi u ndi” ²⁴ Ni kiyi Yesu a hlani mrli koh ma ba, “Du' wa ani son hu mea, ahi gbigbi ndu kama ni tuma, nda bhan nghan kunkron ma, nda hu me. ²⁵ E i wa ani wa' kpa tuma j'bu a, ani wau hama, u i wa a nno tuma ni nyu mu a afe wu. ²⁶ Ahi ngye u zizi ma ndu ndi fe ngbungblua wawuu nda khwu? Ani ngye ri indi ni kawu sran nituma? ²⁷ Ivren ndi niye nimi gbarji kpan u tiema ni Maleku ma. Ni nton kima, ani nno ko nha dii ma u ndu wa a tie a. ²⁸ Njanyimu mi hla yiwu, bari mbi wa bi krli niwa bana la khwu tona se ba to Ivren ndi ye ni mi mulki ma”

17

¹ Niwa ba tie vi tanne a, Yesu ka nji Bitru u Yakubu, U Yohana vayi ma, hi ni kiekle ngbluri baba kimba. ² Iheme a kasran ni shishimba. Shishima ka shan na rji u ikpi wa a sru'a baka kpan njlan (lulu) me. ³ U ba krli to Musa mba Iliya ba ki tre ni wu. ⁴ Bitru a saa nda hla ni Yesu, “Baci a bi ni tawu wa kie he niwa. U tie kpa yime mi tie bru tra-iri ni wu u ri ni Musa, uri ni Iliya. ⁵ Ahe ni mi si tre me u kpalu u kpan ma aye ka ba gbrjime krjutie u lan ri ye rji ni kpaa nda tre, “I wayi ahi vrenmu wa mison wu kpukpo me, ndi ni ngri ni wua. Wawu yi”. ⁶ Wa Mrli koh ma ba wo trea ba kpon sisri naa kukru ni shishi ni meme. ⁷ U Yesu a ye nda kpyre mba nda tre “Wlu nde din na tie sisri na” ⁸ U ba nzuya nda na to ndio ri na se wawu Yesu yi megyen ⁹ Ba

si grji ni ngblu a u Yesu ka mha ba nda tre “Na hla nhranyi ni ndio ri na se Ivren ndi tashme ni mbe”
¹⁰ Mrli koh maa ba mye, “Wa ni tu ngye mba mala bi atawura ba tre nda hi gbigbi ndu Iliya ye ni mumla?”
¹¹ Yesu a saa nda tre “Iliya nige njanji nda nji ikpyi ba k'maye wawuu.”
¹² U mi hla yiwu, Iliya a ye' ye. U bana towu na. Niva ani he to kia, ba' tie kpye wa sron mba son a. Ani he ni nkon bi kimayi Ivren Ndi ngame ni tie ya ni wo mba.
¹³ Ni kiyi mrli koh maa baka to nda si tre ni tu' Yohana u tie batisma.
¹⁴ Wa baye ri ni bubu u shubia, indi ri kaye niwu, a kukhwu ni shishima nda tre,
¹⁵ “Baci, wo yimu ni tu vrenmu vrenlon, ani ku nkpyinkpi nda ni tie ya kpukpome. E azi ku ni lu ni ma.”
¹⁶ Mi nji wu ye ni mrli koh me, u bana toh den wu na”
¹⁷ Yesu saa nda tre, “Bi hamma ni nkponji u ni bi nzan wa ba k'ma kpyi sran a mi zi he niyi hi ni tanyi? Mi zi vu sron niyi hi ni tonyi? Nji wu yemu wa.”
¹⁸ Yesu a kpa nha ni brji shango a wa ka rju donwu u vren kafe si ni nton kima.
¹⁹ U mrli koh maa ba ye ni Yesu ni yoybi nda tre, “Ahi ngye mba tie u kiena toh zu brji a na?”
²⁰ Yesu a hla ni bawu, “Ahe ni tu tsitsa sron mbi. E mi hla yiwu njanjimu ndi, bitie he ni kponji sron wa andi tsa (fyi) meyi to wlo su' bi hla ni ngblu yi, 'cbi rju (di) wa hi ni wamu, u ani c'bi hi u ikpye riri me na nnayi wo na.”
²¹ U bi brji yi na rju na hamma ni vu nyu mba tie aduwa.
²² Ba he ni Galili u Yesu a hla ni mrli koh maa, “Ba ka Ivren Ndi nno ni wo' ndi.”
²³ U ba wuu, u nivi u tra ani tashme” mrli koh maa ba ka'tie whie me.
²⁴ Wa baye ri ni Kapanahum a, bi kpa bhan inghama shekel baye ni Bitru nda tre,

“Mala (Baci) bi a ni han bhan ignhama shekel a?”
²⁵ A tre “e” U wa Bitrus a ye ni koh a, Yesu a tre niwa nda hla ndi, “A ngye mba hi mre me sima? Bi chu ngbungblu ba kpa bhan mba ni ba nha? Rji ni mrli mba kaa rji ni ba ri? ²⁶ Bitru a saa wu “ Rji ni bari” Yesu ka tre, “Ka mrli ba bana han bhan na” ²⁷ U ni ndu ta na yo bi kpa bhan ba tie latre na, hi ni nne, ndi ta ngron ri yomi ndi gbi lambe wa ngron vu ni mumla rju. U ti bwu nyu ma u toh shekel ri. Cuu ka nno bi kpa bhan ba u nyu mu ni wu”

18

¹ Ni nton kima mrli koh ba baye ni Yesu nda tre, “Ahi nha mba nna wawuu ni mulki shulu?”
² Yesu ayo vi kapran vren ri ye zi ni mba. ³ Nda tre, “Njanjimu mi hla yiwu bi tie na katie to kpran mrli na, bi tie bre ri mulki shulu. ⁴ Nawa, i waa aka tu ma grji to kpran vrenyi a ahi wawuyi nna wawuu ni mulki shulu. ⁵ Iwa a kpa kpran vren to wayi a nimi nde mu, a kpa me. ⁶ U i wa ayo ri nimikpran mrli bayi wa ba nyme ni me a ndu joku a ndi na bi zan niwu ndu ba bhan tita nra lo ka klo niwu ni to denyo ni mi honlon nne. ⁷ Iya ngbungblu yi ni tu inton wu k’bu za! ahi gbigbi ndu tita bi kbu za ba ndu ba ye iya ndi kima wa ani ndu tita biki ye rji ni wua! ⁸ U iwo me ka iza me nita ndu ni joku gyen u ka taga. A bi zan ndu ri ni koh Rji ni kpunkpu za kani kpunkpu wo niwa u ri ni mi lu ni wo me harli kani za me harli. ⁹ U shishi me nita yo ndu joku kirewu cu taga abi zan ndu ri nimi koh Rji ni shishi ri niwa u ri ni mi lu ni shishi ba hamba

wu. ¹⁰ Na ti bre renyu ni ri ni mi mrli bayi na. Mi hla yiwu maleku mba ba si ya shishi tiemu wa ahe ni shulua. ¹¹ E ivren ndi aye bubu kpa kpye wa akado a cuwo. ¹² Bi tamre ni he? U indi ri nita he ni ntma darli ri, u ri ni mi mba zren hi kado ana ka mbru se tia don tia zi ni nei ngblu na hi wa iri ma wa aka doa na? ¹³ Wani ta towu, njanjimu mi hla ni yiwu ani ngryri ni tu riri kima zan imbru setia don tiawa bana kado naa. ¹⁴ Ni nkon kima me, itie mbi ni shulu na son ndu iri nimi kpran mrli bayi yra tu na. ¹⁵ U vayi me nita latre niwu uka hi fe wu ni kankrji ma ndi mla tie biyi hambi wu. Ani ta wowu, ka wu nji vayi me kimaye. ¹⁶ U ani tana wowu na, nji ndi ri ka iha ndu ba huhi ni ndu inyu indi ha ka tra tre nda hla ikpye wa ba toa. ¹⁷ Wa nita kama ni mba hla trea ni coci. Wani ta la kama ni wo coci a, cuwo ndu he na indi wa ana toh Rji a na ni na bi kpa bhan. ¹⁸ Njanjimu mi hla yiwu, ikpye wa bi lo ni ngbungblu a ba lowu ni shulu, u ikpye wa bi si u ni ngbungblua, ani si ni shulu. ¹⁹ Ngarli mi hla yiwu, biyi ndi harli ni ngbu ngblu bita kpanye ni tu kpyeri wa bi myea itie mu wa ahe ni shulua ni tie ni bawu. ²⁰ Bubu wa indi ha ka tra ba shubi nimi nde mu mi he ni mba”: ²¹ Bitru aye nda ye tre ni Yesu, “Baci vayimu ni tie latre ni mu mla inkpu bren rli mika wruhle niwu? Tona mla ikpu tangban?” ²² Yesu a saa nda hla wu, “Mina hla niwu ndi inkpu tangban na, ndu tangban tie nkpu se tangban. ²³ To kima me mulki shulu he to ichu ri wa a son bla ikpi ma niwo granma ba. ²⁴ Asi bla rji nigranma u mumla wa ata hu talent dubu setra. ²⁵ Ana ye ni

nkon u hanwu na u tie koh ma ka yo ba' ndu ba' vuu ni wama u mrlu ma na ikpyi ma wawuu le nda han. ²⁶ U granma ka kujoku ni meme nda kukhwu nda tre, 'Tie koh mu, vu gble ni mu, mi hanwu wawuu'. ²⁷ A lo tiekoh gran kima sron wa ka cuu cuwo nda wru ihla hle ni wu. ²⁸ U gran kima a rju nda ka to gran ri ikpan u ndu ma wa ata hu hla dinari se wlon. A krjuu vu nda mawu toh nda tre han me hla wa mi hua. ²⁹ U ikpan ndu ma igran a brewu vu gble nimu mi hanwu ikpye wa mi kpaa wawuu? ³⁰ U gran u mumla ka kama. A tie sron nda nji wu ka tro zi inton wa ani hanwua. ³¹ Wa imbru gran barima ba toh kpye a towa isron mba ka tie meme. Bahi ka hla tre a wawuu ni tiekoh mba. ³² U tiekoh gran mua ka yowu nda tre, "Iwu meme gran" mi wru hla me hle niwu wawuu ni tu wa u bre me a. ³³ Iwu una wruhle ni nkpan ndu me nawa mi wruhle ni wu ana? ³⁴ Tiekoh ma a tie nfu ni wu nda kawu nno bi tie ndi ya ni ndu han hla wawuu rli baka cuu cuwo. ³⁵ A nakima itie mu wa ahe ni shulu a ni tie ni yiwu bi wa bata na wruhle ni mrlu vayi mba rji ni mi drii na.

19

¹ Ahe ni wa Yesu a hla tre biyi kle a, wa a wlu ni Galili hi nklan u Yuhudiya ni ko gran inne urdu. ² Gbugbu ndi baka hu, u wa a den ba. ³ Farisawa baye tsrawu nda mye wu, A he tu nkon ndu lilon ga gran ni wa ma ni tu kpye? ⁴ Yesu a saa nda tre din "Bani kra ndi wawu wa atie ba rji ni mumla a tie ba lilon mba wa na? ⁵ Wawu wa atie mba a tre ngame din 'A nitu tre yi mba lilon ni kaa tiema

ni yima don nda kabi ni wama u baba harli ba ba kati kpa ri. ⁶ Bana la harli ngana bahi kpa ririi. Tikima ikpye wa Rji kau kabia ndu ndjio ri gawu tie nkan na. ⁷ U baka hla niwu, U ni tu ngye mba Musa a hla ridu ta nno imbe u gagran ndi la zu wa? ⁸ A hla ni bawu, “Ahe ni tu gbege sron mbi mba Musa a ndu yi zu mbambi, rji ni mumla ana he tokima na. ⁹ Mi hla yiwu, indi wa a zu wamaa, u wama he nitu wa lilon na, nda hi kagran ndji ri a tielatere u tie kan. ¹⁰ Mrli koh ba baka hla ni Yesu din “Ani ta he towa ni tu lilon mba wama, ka anabi ndu ndji gran na” ¹¹ U Yesu ka hla bawu, “Ana ndji wawuu ba kpa tre yi na, se biwa ba kpa nyme ni bawu ndu ba kpa. ¹² Bari ba he wa ba ngrji hama ni krju'a u indji bari ba ka kpamba tie bi krju'a kimba ni tu mulki u shulu. I wa ani to kpa itsro yi a. ¹³ Nikima baka nji kpran mrli bari ye ndu sawo nda tie aduwa ni bawu u mrli kolo maa baka zu ba. ¹⁴ Yesu a hla, “Don kpran mrli ba ndi ni zu ba ni ye ni mena, e mulki u shulu ahi u bibi mba yi” ¹⁵ A kawo ma sa ni tu mba nda wlu ni kima hi kpama. ¹⁶ U indji ri aye ni Yesu nda tre, “Mala ayi ngye zizi wa ahi gbigbi ndu mi tiewu ni kpa son u kasese? ¹⁷ Yesu a tre din, “A ni tu ngye rli u mye me ikpye u zizi? Ahi ririyi megyen ahi zizi u ani ta ndi wu wa uri ni son kase, uka hu doka ba” ¹⁸ Igua ka hla wu “Doka bari me?” Yesu hla wu na y'ba wo na tie kan na, na y'bi na, na klri ni gon ndji nice na. ¹⁹ Wo tieme mba yime ndi son vayi me towa u son kpame a ²⁰ U vrenze a hla niwu “Ikpyi bayi mi tie ba wawuu ye. Ahi ngye rli don mu?” ²¹ Yesu a hiawu, U tina son ku nyren

na uka hi vu kpyi me le ndi kpa klen a nnobi ya tokima u he ni kpyi ni shulu. ²² U wa vrenze'a wo kpye wa Yesu trea a k'ma hi kpama gbo dodo me ni tu wa ahe ni kpyi gbugbuwu. ²³ Yesu ka treni mrli koh ma ba “Njanjimu mi hla ni yiwu ahe ni dii ndu ndji u wo ndu ri ni igbu chu u shulu. ²⁴ Mi hla yiwa ngarli, Ani he dii ni ndji u wo ndu ri ni gbu u chu shulu zan wa lakrumi ka ri ni ndo nnro” ²⁵ Niwa mrli kohma ba wo tokima baka manji ma wakran nda tre “Wa nha mba ni j'bu?” ²⁶ Yesu aya ba nda tre, “Ni ndji ana ti tu u ni Rji ikpi wawu mba wu ba tie tu” ²⁷ Nikiyi Bitru ka saa nda tre niwu “To kie ka ko ngyeri don ndi huu. A ngyeri mba ki he wu?” ²⁸ Yesu a tre ni mba “Njanjimu mi hla yiwu ni ngyrji u saa ni nton wa Ivren Ndji ni son ni ruron ma u chua biyi wa bi hume a bi son ni ruron chu tso ndi tron igrji tso u Israila. ²⁹ Iwa aka ba koh, mrli vayi lilon, vayi mrli mba, itie, iyi, imrli, ka ba rju ni tu nde mu, ani kpa mla nkpu se wlon nda son kasese. ³⁰ U gbugbu wu wa ba bi u mumla ba k'ma tie bi klekle u bi klekle a ba katiebi mumla.

20

¹ Igbu chu u shulu ahe too ndji wa ahe ni rju'a nda wlu ni bwubwu mble ka vu lebra wa ba tie ndu ni rjumaa. ² Niwa ba kpa nyme ni han ba dinari ri nivi waka tru ba hi ni rjumaa. ³ Ala rju ngarli ni wru nton u traan da to lebra bari baki megyen ni bubu cucu. ⁴ A hla bawu biyi me hi ndi hi tie ndu nimu ni rjua, u ikpye wa a vua mi hanyi. U ba hi ka tie ndua. ⁵ Ala rju ngarli ni wru nton u tanne mba ni wru nton u tia nda tie

to u mumla. ⁶ Ngarli ni nton u puo a rju hi nda ka toh bari ba krli megyen. A hla bawu 'Bi tie he ndi krli wuu via kle megyen?' ⁷ U baka hla niwu, E indjio na nnota ndu na mba u kie ki towa. Wa a hla bawu, 'Biyi me hi ni rjua. ⁸ Wa yalu a tie a indji u rjua ka hla ni manaja ma, Yo bi ndu ba ndi han ba dii mba, U han rji ni bi wa ba ye ni klekle hi ni bi mumlaa. ⁹ Niwa bi vu ndu ni yalu ba yea ba han ba tsra ni han u bi tie ndu viri. ¹⁰ Niwa bi vu ndu rji ni mble kurji ba ye a, ba yo sron ndi ba han ba zan bi wa baye ni ko gon a, u ba han ba dinari yiyri. ¹¹ Wa ba kpa dii mba baka c'ba tre nitu indji u rjua. ¹² Ba tre "Biyi wa ye klekle a, i wru nton ririyi megyen ba tie ndua, u hanba tsra ni u mbu wa kie tie ya ni mi rjia. ¹³ U indji u rjua a saa ni ri mba nda tre Ikpan mu mi na tie meme ni yiwu na. E kie y'me ndi mi han yi ni ndu u vi, ka ana to kima na? ¹⁴ Kpa kpye wa u bi ya ndi hi kpa mbi. Ahi son sron mu ndu mi nno wa ba ye klekle tsra ni han mbia. ¹⁵ Ana bi ndu me tie kpye wa mi son ni kpi mu na? Ka bi ki tie nghu mu ni zizi wa mi tie a? ¹⁶ Ahe to kima yi, bi klekle ba katie bi mumla u bi mumla ba k'ma tie be klekle" ¹⁷ Yesu si hi ni Urushalima, a nji tso ba hi ni nhma kori u ni gon a hla bawu. ¹⁸ To mba kie si ni Urushalima u ba vu vren Ndji ka nno Firist bi ninkon ni bi nha. Ba hi lowu ni tre u wuu. ¹⁹ Nda vuu no gbu ndji ndu ba chau ya'ya' nda tsi wu nda kpanwu ni gran nhma kukton u ni vi u tra ba nzu wu wlunde". ²⁰ Nikiyi iyi myrli Zabadi a nji myrli ma myli ilonye ni Yesu. A kukhwu ni k'bu ma nda ni mye wu kpye. ²¹ Yesu a mye wu, "U wa

mi tie ngye niwu?” A hla niwu, “Mison ndu nyme ni myrli mu ndu son ni gbuchu u me, iri ni wo rli me u rima ni wo ta' u me. ²² U Yesu ka saa niwu nda tre, “Bina toh kpye wa bi ki bre a na. Ni to so ni mi gbanju wa me tie whiewhiere u so a?” U baka hla niwu, “E kie toh so” ²³ A hla ni bawu “Anita ni gbanju wa mi so, bi soo. U son ni woo rli mu mba wo kota mu ana mayi mi nno na ahi u bi wa Itu mu tie zi ni bawu a”. ²⁴ Niwa imbru myrli koh ma wlon ba ye wo towa bala vra nfu ni myrli vayi harli ba. ²⁵ U Yesu ka yo ba ye ni kpama nda tre “ Bi toh bi chu u line barima ba tsro ba ndi ba chu bi ninkon bi gbu a ba tsro ba ndi ba chu bi ninkon bi gbua ba tsro ba gbengblen. ²⁶ Ana to kima bi tie na. Indi wa anison he ninkon nimi mbi gbigbi ka katie vrenko mbi, ²⁷ u indi u wa he u mumla nimi mbi ka katie vren koh mbi, ²⁸ na u Ivren Ndji iye ma na u wa ba tie ndu niwu ana a wa aye tie ndu nda nno tuma ndu ndji gbugbuwu jubu.” ²⁹ Wa ba rju rji ni Yariko a kpentren ndji baka huu. ³⁰ Ba to bi fyen harli ba ki ni nyu nkon wa bi fyen ba ba' wo ndi Yesu mba ka si hi, u baka kla gblo nyu nda ni tre. “Baci Ivren Doda, woyi mbu”. ³¹ U ndji baka kpa nha ni ba nda hla ndu ki ni ngbangbi. U ni nakime, bi fyen ba la kla gblo nyu zan u mumla nda tre, “Baci Ivren Doda, wo yi mbu” ³² Nikima, Yesu ka kukri kpyen me nda yo mba nda tre, “ Bi wa ndu me tie ngyeri ni yiwu?” ³³ Baka hla niwu, “Baci, i wa ndu shishi mbu bwu” ³⁴ U wa alo Yesu sron ka kpyre shishi mba. U ni kiyime shishi ba tie gbala bwu' u baka toh kpan nda huu.

21

¹ Wa Yesu ni mrli koh ma ba hi ka tie whiewhiere ni Urushalima nda hi ni ngblu u Zaitun u Betafaji, u Yesu ka ton mrli koh ma ha bari, ² nda hla ni bawu, “Hi ni vi gbu u whiewhiere yi u bi toh ba lo nankpron mba vren nankpron bari zi. Si ba ndi nji ba ye nimu. ³ Indrjori nita mye yi kpye, bika hla ndi, 'Bachi ni tie ndu niwu,' u ndji kima ni gbala nno yi ni mba.” ⁴ Bati wayi ni ndu ku gyren me ni tre wa ba hlawu ni nyu anabia. A tre ndi, ⁵ “Hla ni vrenwa u Sihiyona, 'Toh yi, Ichu mbi si ye ni yi,' U katu griji nda hon ni nankpron wa ahi vren maa.” ⁶ U mrli koh ma ba hi nda ka tie towa Yesu a hla ni bawu'a. ⁷ Ba ka nji nankpron a mba vren maa ye, nda vu ba nklon ba sa nitu mba, u Yesu ka hon son ni tu kpi mba. ⁸ Imbru gbugbu ndji ba ba ka ba nklon mba l'ba ni wu nitu nkon, u bari baka tsen vunvu kunkron sru ni nkon a. ⁹ U ijbu ndji biwa ba he ni ko shishi ma, ni biwa ba he ko gon maa, baka kla ngblo nyu nda ni hla ndi, “Hosanna ni vren Doda! Wawu wa a si ye nimi ndi Bachi, ahe ni lulu! Hosanna hi ni shu babran!” ¹⁰ Niwa Yesu a ri ni Urushalima u muu ma ka suni gbua u ba tre ndi, “Thi nha mu yi?” ¹¹ U ijbu ndji ba ba saa ndi, “Iwayi hi Yesu anabi wa a rji ni Galilia.” ¹² U Yesu ka ri ni Hekali. A zu bi le ni bi le ni rju nda tru ba tebru u bi sran nklen ni u bi le tatabara (nghwu) ¹³ A hla bawu, “Ba nha ndi, 'Ikoh mu ba yowu nda hi koh u aduwa.' u bi kawu tie fron u bi ybi.” ¹⁴ U bi fyen ni bi c'bi za baka ye niwu ni Hekalia wa'a den ba. ¹⁵ Niwa Prist bi ninkon ba ni bi tsro

ataura ba toh ba kpyi wa a tie u ba manji mba wakran nda lawo mrli ba bubu kla ngblo nyu nimi Hekali nda ni tre, “Hosanna ni vren Doda,” u baka vra nfu. ¹⁶ Baka hla niwu, “U si wo kpye wa ndji biyi ba ki trea?” Yesu a hla bawu, “Ee! U bina kra na ndi, 'Rji ni nyu kpran mrli ni bi ma sisan u yo gbyre san?’” ¹⁷ U Yesu ka kab don nda rju hi ni kiekle gbu Betani nda kru ni kima. ¹⁸ Ni mble a kma si ye ni gbu, u iyon ka tiwu. ¹⁹ A to nci mbua ni nyu nkon, nda hi ni kima nda hi ni nci ma nda ka toh a hi kpukpa vunvu yi hama ni klo. A hla niwu, “Na la klo ngana sese kase,” u mbua tsi klu ²⁰ Niwa mrli koh ma ba toh a, ba manji ma wakran nda tre, “Anihe mu rli imbua tsi klu?” ²¹ Yesu a saa nda hla bawu, “Njanji mu mi hla yiwu, bita he ni nkpon nji ndi na rju ni sron na, bina tie kpye wa ba tie ni mbua yi a megyen, bi hla ni ngblu yi, “Chu hi ku ni mma, u wani he tokima. ²² Ikpye wa bi mye ni aduwa ndi nyme, bi kpa.” ²³ Niwa Yesu ari ni hekalia, u Prist bi ninkon ni cice ba ye niwu kasia tsro nda tre, “Ani ngbengblen rime u tie kpyi biyi, wa hi nha nno wu gbengblen yi? ²⁴ Yesu a saa nda hla ni bawu, “I me ngame mi mye yi imye ri. Bita hla mu ime me mi hla ni yiwu ka ni ngbengblen rime mi tie kpyi biyi. ²⁵ Batisma u Yohana - a rji ni mma meyi? A rji ni shulu ka a rji ni ba ndji? U baka sron mu ni kpa mba, nda tre, “Kita tre ndi, a rji ni shulu, ani hla tawu, wa ngye tie bina kpau nyme na? ²⁶ U kie ta hla, 'a rji ni ndji,' kie klu sissri ndji, wa ba toh Yohana ahi anabi.” ²⁷ U baka saa ni Yesu na hla, “Kie na toh na.” Wawu ngame hla ni bawu ndi, “Ime me mina hla yiwu

ka ni ngbengblen rime mi tie kpi biyi na. ²⁸ U biki ta mre nihe? Indji a he ni mri lon ha. Ahi ni u mumla nda tre, 'vrenmu, hi tie ndu ni rju luwa.' ²⁹ Ivren a ka saa nda tre, Mi na hina aye tamre ni ko gon nda ye hi. ³⁰ U igua hi ni vren u ha nda hla wu toh u rima. Ivren yi a saa nda hla, 'Mi hi, Tietie, nda na ye hi na. ³¹ A hi rime nimi mri ha ba a tie kpye wa tie mba a son a?' Baka hla, "U mumlaa." Yesu ka hla ni bawu, "Njanji mu mi hla ni yiwu, bi kpa ban ni bi tie ntran ba ri ni gbu u chu Rji guchi ni yiwu. ³² Yohana a ye niyi ni ngon u ndindi, u bika na nyme niwu na, u bi kpa' ban ni bi tie ntran baka nyme niwu. U biyi wa bi toh towa, bi na yo ru ru ndi nyme ni wu na. ³³ La wo njo ri ngari. Indji ri ahe ni rju. A sen kpyi ni mima, nda hrawu kagon ma, nda shi juju u shbi ma klo inabi ni rjua, nda la mme koh ri guglo ma nda nno rjua ni wo bi ron bari. Nda hi ni gbu ri. ³⁴ Wa nton u shbi inabi a tie whiewhiere, a ton gran ma bari hi ndu ba kpa klo ma nji wu. ³⁵ U bi ya rju'a baka vu gran ma ba nda tsi ri mba, nda wuu ri nda ta rima ni tita. ³⁶ U ndji u rju'a ala ton gran ma bari wa ba nna bi mumla, u bi ron rju'a baka tie ni bawu towa ba tie ni bi mumla'a. ³⁷ Indji u rju'a a ye ton vren ma hi ni ko gon bi mu ba, nda tre, ba wo vren mu'a. ³⁸ U wa bi ron ba ba toh vren'a, ba tre ni kpamba, Iwayi yi hi wa ani son nyu ma, ye, kie wuu ndi kpa rju'a. ³⁹ U baka vu rju ni rju'a taga nda wuu. ⁴⁰ U indji u rju'a nita ye, ani tie bi ron ba ni he? ⁴¹ U ba hla wu, "Ani wuu meme bi ron ba ni kpukpo ya,' nda ka rju'a nno bi ron bari wa ba ka hanwu ni nton wa inebi tie a. ⁴² Yesu a hla

ni bwu, “Bi na kra ni tre Irji na, 'Tita wa bi mme ba kamba niwu a ka tie tita u nfron ma. Iwa yi ahi tie u Irji nda bi ni shishi mbu? ⁴³ Nitu kimayi me hla yiwu, ba kpa gbu u chu Irji niyi nda ka nno u ko ra ri wa ani ti ndindia. ⁴⁴ U wa a rjoku nitu tita yia, ani chon tie rjuru me. U nitu ndji wa ku'a ani Myrian wu.” ⁴⁵ Wa Prist bi ninkon ba ni ba Farisawa ba wo njo maa, baka toh nda asi tre nitu mba. ⁴⁶ Ba wa nkon u vu nda klu sissri jbu ndji ba, nitu wa indji ba ban wu nda a hi anabi.

22

¹ Yesu a tre ni ba ngari ni misali a ndi, ² “Igbu u chu ngbungblu'a he na ichu ri wa si tie gran ni vren ma. ³ Atru ba gran ma ndu ba hi yo bi wa bana hla bawu ndu ba ye ni lo gran, u bana ye na. ⁴ U chua ala ton gran ma bari nda tre, 'Hla ni biwa mi yo ba, Tomba, mi kle biri u gran ye. Mi han kiekle lando lilon, ni ba mri nze lando ni mbrukpi ba mi tie ba wawuu ye ni bubu gran.' ⁵ U ndi bi kima ba kana nyme ni yo'a na nda hi kpa mla Iri hi rju, u ri bubu u lema. ⁶ Imbru mba baka vu ba gran chu'a nno ba nkpon ya, nda wuu ba.' ⁷ U ichu'a ka tie nfu, nda ton ba soja ma hi ka suu tu biwa ba wuugran ba nda gon gbu mba. ⁸ Nikima, a hla ni ba gran ma ba, 'Ba kle ndu u gran a ye u bi wa bayo ba'a bana mlau ye na. ⁹ Nitu kimayi bika hi ni nyu nkon ndi yo gbugbu ndji wa bi toh a ndu ba ye ni gran'a. ¹⁰ Igran ba baka hi ni nkon nda ka gbu ndji wa ba toh a ye, ni bi bima niwa bana bina. U tra u gran ka su pui me ni bi tsri. ¹¹ U chu'a ye nda ni toh bi tsri

ba, nda toh indji ri wa ana sru kpi u gran na. ¹² U chua mye, 'Ikpan mu, u tie ni he ndi ri ye wa hama ni kpi u gran?' Igua ka wa ikpye u trea hama. ¹³ U chua hla ni gran ma ba, 'Vu ghuyi lo' woni za, ndi kau taga ni mi bwu,' iwrji wa ani yi nda tan nyinyiere na. ¹⁴ Ahi ndi gbugbu wa ba yo, u fyi me yi ba chu ba." ¹⁵ U Farisawa ba baka hi nda ka sron mu u nkon wa la vu ni tre ma'a. ¹⁶ Baka tru mri koh ba ni Hirudiyawa hi ni wu. Baka tre na Yesu, "Mala, kie toh wu u indji u hla tre njanji, ndi ni tsro nkon Bachi njanji me. U na ya kri ni tre ndi na ndji na tsro son tu ni ndji na. ¹⁷ Hla tawu, ahi ngye hi mre me? A he tu nkon ndu ba han ban ni Kaisar ka a'an?" ¹⁸ U Yesu a toh meme mba nda tre, "Anitu ngye mba bi tsra me, biyi bi tie brji? ¹⁹ Tsro me nklen u bana. "Niki yi baka nji dinari ri ye nno. ²⁰ Yesu a tre ni ba, "Ahi yu nha ni nde nha mba he ni wayi? ²¹ U ba hla wu, "Ahi u Kaisar." U Yesu ka hla bawu, "To kima, nno Kaisar ikpyi bi Kaisar, u ni Irji ikpi bi Irji. ²² Wa ba wo toyi, baka manji ma wakran. Ba donwu me nda hi kpa mba. ²³ Ni vi kima Sadukiyawa bari, wa ba hla ndi tash'me na he na, ba ye niwu. Ba mye wu, ²⁴ ndi, "Mala, Musa a hla, 'Indji wa a khwu nda na he ni mri naa, a gbigbi ndu vayi ma ndu gran wama nda ngrji mri ni vayi ma. ²⁵ Imri vayi bari tangban ba na he. U mumla a gran nda kwu. Nitu wa ana ka mri don na, a ka wama don ni vayi maa. ²⁶ U vayi ma u haa ngame ala tie tokima me, u'u tra me, hi niwu tangban a. ²⁷ Iwa ngame ye khwu hu ba tangban mbawu. ²⁸ U ni vi u tash'me, iwaa ni u nha nime tangban ba? Niwa wawu mbawu ba

gran wu. ²⁹ Yesu a saa nda hla bawu, “Bi kadu, niwa bi na toh embe ba na ni ngbengblen Irji na. ³⁰ Ni tash'me a, bana gran na nda na nno gran na. Ana he tokima na, ba he tu Malaiku bi shulu. ³¹ U nitu tash'me bi khwu, bina kra kpye wa Rji hla yiwu, nda tre, ³² 'Mi hi Rji u Ibrahim, ni Irji u Ishaku, u ni Irji u Yakubu?' Irji na Irji u wa ba khwu'a na, ahi wu wa ba he ni sisren.” ³³ Wa jbu ndji ba ba wo wayi, baka manji tsro maa wakran. ³⁴ U wa Farisawa ba wo ndi Yesu a kanyu Sadusiyawa ba, baka yo kpamba shu tie. ³⁵ Iri mba, wa a kpa ka ni duu a, a myewu, nda ni tsra wu - ³⁶ “Mala, ni mi duu'a a riame mba nna wawuu?” ³⁷ Yesu a hla niwu, “Son Bachi Irji me ni sron me wawuu, ni dri me wawuu, u ni mre me wawuu.” ³⁸ I wayi hi kikle ni duu u mumla. ³⁹ U uhamaa he to kima - 'Son mri vayi me na tume.' ⁴⁰ Nitu duu hari biyi mba, inkpyi duu a ni anebi baba nji wu.” ⁴¹ Niwa Farisawa ba ba kisi shu kpamba tiea, Yesu a nno mba mye ri. ⁴² A tre ndi, “Ahi ngye ri hi mre mbi ni tu Kristi? A hi vren nha?” Ba hla wu, “Ivren Doda.” ⁴³ Yesu a hla baawu, “U ni he ri Doda a yo wu ni mi brji'a ndi Bachi, nda tre, ⁴⁴ 'Bachi hla ni Bachimu, “Kuson ni wo korhi mu, se mi ka bi yowu ko shishi zi ni nda za me?”” ⁴⁵ U Doda ani ta yo wawu wahi Kristi ndi 'Bachi,' u nihe ahi vren Doda?” ⁴⁶ Indrjo ri ana he nyu u saa kpe ri ni wu na, u indrjo ri na la mye wu kpe ri rji ni vi kima ngana.

23

¹ U Yesu a tre ni jbu ndji u ni mri koh Ma. ² A hla, “Bi nha ni ba Farisawa ba son ni ruron Musa.

³ Nakima, ikpye wa bi yoyi tie'a, tie ba ndi hu nji ba. Na hu ndu mba na, nitu wa ba kpi wa ba hla, bana tie ba na. ⁴ E, ba vu kpyi bi ron ma wa ba tie di lu'a ka saa ni ndji ni ngban. U ba ba kimba bana nzu vren wo ri nda ban ba na. ⁵ Ba tie ndu ba u ndu ndji toh. Ba wran kpo u embe mba bwu na bwu nyu wo ba nklon ba tie pli me. ⁶ Ba son ta ki ni bubu bi ninkon ni wrji bi tie gan mba bubu ninkon ni mi Sinagog, ⁷ ni bi chi kanmu, ni ndu ndji yo ba, 'Mala.' ⁸ U bi na ndu ba yoyi ndi 'Mala' na, niwa bi he ni mala rirrii, u bi mri vayi wawu mbi wu. ⁹ Ndi na yo ndrjo ni ngbungblua ndi Tie me na, niwa wu he ni Tie ririi u wa he ni shulu. ¹⁰ Ndu ba na yoyi ndi 'Mala' na, niwa bi he ni Mala ririi, wawu yi Kristi. ¹¹ U wa ahi ninkon mbi a ni katie vren koh mbi. ¹² Indji wa a nzu tuma, ba kau grji, u wa a katu ma grji, ba nzuu. ¹³ Iya mbi bi nha ni Farisawa, bi brji! Bi hra ndji nkon u ri ni gbu u chu shulu. Biyi bina rina, ndi na nyme bi son ria ndu ba ri na. ¹⁴ Iya mbi, bi nha ni FARisawa, bi brji! Wa bi kpa mba bi kbo ni tie meme, ndi ni tsro ndi bi toh tie aduwa ngbondon ma. U nitu kima bi kpa ya gra zan. ¹⁵ Iya mbi bi nha ni Farisawa, bi brji! Bi ru gran ba nne ndi hi ba gbu ni hi wa indji ririi u to a huyi, bi kau tie meme nna vren u koh lu mla kpu hato biyi. ¹⁶ Iya mbi, bi tsro nkon ni fyifyen, biyi wa bi trea, 'Indji wa a shi rji ni hekali, ana kpye ri na. U ndi ndji wa a shirji ni dran u mi hekalia, shirji ma ni vuu.' ¹⁷ Biyi ruru bi nfyen! Ahi rime bran zan, idran ka hekali wa a kpa dran tie tsratsra? ¹⁸ U, 'Iwa a shirji ni tu'u hekali a, ana kpye ri na. U wa a shirji ni kpyi wa ba tsi mba ni

kima, shirji ma ni vu. ¹⁹ Biyi bi nfyen! A riame bran zan, ikpi mba ka tu hekali a waa ka kpyi ba tie tsratsra? ²⁰ Nakima yi, i wa a shirji ni tu hekali a, a shirji niwu mba ni ba kpi u mima. ²¹ Wa a shirji ni hekali a, a shirji niwu uni ndji wa ani son ni mi ma. ²² U iwa a shirji ni shulu a, a shirji ni kpanci Rji mba ni ndji wa a son tuma. ²³ Iya mbi, bi nha ni Farisawa, bi brji! Bi nno iri nimi wlon u yan, ni nji ni ndi ka kpi bi duu birigra ba don ni zizi, ni kponji. A biyi yi ba mla ndu yi tie a, ana wa bina ka ba don na. ²⁴ Biyi bi tsro nkon ni fyifyen, biyi wa bi sh'bi ngblungbu rju ndi myriyen laklumi! ²⁵ Iya mbi, bi nha ni Farisawa, bi brji! Bi ngla kogon gbanju u gbakli kongo, u ni mi ba shu ni tie shishi ni myriyen ndji. ²⁶ Ahi indji Farisi u nfyen! Guchi ngla mi gbanju a mba gbakli (kongo) a ni ndu ko ra'a tie tsratsra. ²⁷ Iya mbi, bi nha ni Farisawa, bi brji! Bi he too babe wa ba gban meme kinklan ni bawu'a, u ko ra mba ni bi ya, uni mii kwukwu kmo ni ba kpi bi rji ba shu ni wu. ²⁸ Ahi tokima bi he ni shishi ndji wa ba toh yi tsratsra me ni kora u mi mbi shuni tie brji ni meme tie. ²⁹ Iya mbi, bi nha ni Farisawa, Bi me ba be u ba anabi ndi mla be u bi ndji tsratsra tie. ³⁰ Bi tre ndi, 'Ki na he ni nzan u ba tie mbu, ki ndi na yowo ni ba ndi ka yi hle ba anabi ba hle na.' ³¹ Nakima, biyi kimbi bi tron ndi bi mri u bi wa ba wuu ba anabi ba. ³² U biyi me bi ye shu kongo u tsra u ba tie mbi'a. ³³ Biyi wan, imri grache, bi tie ni he ba ndi nawo ni tron u gbarji lu u kasese? ³⁴ Tokima, to yi, misi ton ba anabi ni bi he toh ni bi nha ye ni yi. Bari mba bi

wuu ba ndi kpan ba ni nh'ma kunkron, u bari bi tsi ba ni sinagog mbi ndi zu mba hu ba gbu ba. ³⁵ Ikle mani he wa ni tu mbi mba iyi u bi tsratsra hle ni ngbungblua, rji ni yi Habila tsratsra hi ni yi zakariya ivren Barakiya, bi wuu gan ni hekalia nitu hekalia. ³⁶ Njanjimu mi hla, ikpyi biyi baye ni tu mbi ni nzan yi. ³⁷ Urushalima, Urushalima, uwu wa u wuu anabi ba ndi ta wa ba ton ba yeni wua ni tita! Inkpu bren mba mi son mi vruiy shutie towa kuko ni vu mri ma shu ka ni ngban ma, a bi kambi! ³⁸ To, ba ka koh me don na k'bo. ³⁹ U mi hla yiwu, bi na la toh me rji zizan yi se bi tre, 'Lulu he nitu ndji wa a ye ni ndi Bachi'a.'"

24

¹ Yesu a rju ni mi hekali nda vu nkon ma hi. Mri koh ma baka ye nda ni trso wu ime hekali. ² U wa a saa ni bawu, "Bi to ikpi biyi wawuu? Mi mla yiwu njanjimu, ba na don tita riri me zi nitu ri na. ³ Niwa a kuson ni ngblu Zaitun a, mri koh ma to ye niwu ni ya y'bi nda tre, "Hla tawu, ani tanyi mba ikpi biyi ba tie? Ahi ngye ri ni hi ingban u ye me ni inton u kle a?" ⁴ Yesu a saa nda tre ni mba, "Tie sisren ndi ndu ndrjo ri na kayi rji na. ⁵ Bari baye gbugbu mbawu ni nde mu. Ba tre ndi, 'Ime yi mi Kristi'a,' nda ka ndji gbugbuu rji. ⁶ Bi wo ba ku ni dbu ba ku. Ki kpyen ndi na tie sissri na, ahi gbigbi waa ikpi biyi ba tie a rlika inton ka kle. ⁷ Meme ni wanyu ni meme, u igu u chu ri ni wanyu ni gbu u chu bari. Ba tie yon mba cu meme ni bubu nkankan. ⁸ Biyi bahi kpi bi mumla towa ilo ngrji. ⁹ Hu gon niwa, ba vu yi nno tie ya nda wuu yi. Bi

hra wawuu ba kran yi nitu nde mu. ¹⁰ Rji ni wa, indji gbugbuwu ba rjoku nda le ni kpamba nda kran kpamba. ¹¹ Anabi bi che gbugbuwu ba rju nda ka gbugbuwu rji. ¹² Niwa ison vlala ni babran, ison ndji gbugbu wu ni k'ma si. ¹³ U i wa a vusron hi kle'a, ani gbujbu. ¹⁴ Itre ndindi yi u gbuchu ba d'bu ni ngbungblua wawuu nda hi shaida ni meme ba wawuu. Rji ni wayi inton u klea niye. ¹⁵ Nitu kima, biti toh kpe meme ma u cii, wa Daniya anabi hla'a, a kri ni zande ni bubu tsratsra” (ndu wa a si kra mla toh), ¹⁶ ndu wa bahe ni Yahudawa tsutsu hi ni ba ngblu, ¹⁷ “ndu wa ahe ni tunkan na grji hi ban kpe ni mi koh mana, ¹⁸ u ndu wa ahe ni rju na k'ma ye ban nklon ma na. ¹⁹ Iya ni bi he nne ni bi mri nhanha ni vi bi kima! ²⁰ Tie aduwa ndu vi tsutsu bi a he ni nton u wru ka Sabat na. ²¹ Kpukpo ya ni he biwa bana tie toh'a na rji ni mumla ngbungblu'a hi ye zizan yi, u, bana la tie'u ngana. ²² A ndi na wa ba fon vi mba rju'a na, ikpe ri u tankpa ni tie bre nawo. Uni tu bi wa ba chuba'a ba gron vi mba. ²³ U ndrjo nita hla yiwu, 'To, ngye Kristi'a yi!' ka, 'Kristi'a he mu!' na kpanyime na. ²⁴ Kristi biche ni anabi biche ba wlu nda tie nban ni kagrji nda ka gbugbuwu rji, u nkon ni tie he, nhambi ni wa ba chuu baa. ²⁵ Tomba, Mi myren hla yiwu guchi ni nton'a. ²⁶ Tokima, ba ti hla ni yiwu, 'To, ahe ni miji,' na hi ni miji'a na. Ka, 'To, ahe ni mitra,' na kpanyime na. ²⁷ Towaa ani rhinzan kpan rji niko nzan hi ko yalu'a, ani he tokima me ni ye vren ndji. ²⁸ Iwrji wa k'mo nma he'a, nyulu ba shuki. ²⁹ Ni kle nton u meme yaa, ni vi biki ikpan-rji ni katie bwu, u wha na

nno kpan ma na, ba ntsintsen ba rjoku rji ni shu, u ba ngbengblen bi ba shulu ba ba grju. ³⁰ Uni kiyi igban Vren Ndji ni tsro ni kplende su, u il'be bi ngbungblu'a wawu mbawu ba tie ruu. Ba toh Vren Ndji si ye nimi kpalu ni ngbengblen mba kiekle he ma u kpan ma. ³¹ A ton Malaiku ma ni kiekle yi u njon, u ba vu biwa ba chu mba rji ni fron nzya ba, rji ni nchi shulu ri hi korima. ³² Ya ndi toh kpyeri mba ni kunkron bua. Nginga ma ba ta si t'bo nda ni tie nvunvu, bi to ndi isu tie whewhre. ³³ U ngame, biti toh ba kpi biyi wawuu, bika toh ndi a tie whewhre, ni ba nkon tra ba. ³⁴ Njanjimu mi hla yiwu, inzan yi na y'ba hi na se ikpi bayi ba tie. ³⁵ Shulu mba meme ba y'ba hi, u ba tremu'a bana y'ba hi na ³⁶ U ni tu vi mba nton kima, indrjo na toh na, hu ni Malaiku bi shulu, ka Ivren'a, se Wawu Tie'a megyen. ³⁷ Na wa ahe ni nton u Nuhu, tokima me ani he ni ye u Vren Ndji. ³⁸ Na ni nton u wa mma k'mo na ye rhina, bata rhi nda ta so, nda ta kpa gran nda nno gran, hi mla vi wa Nuhu a ri nimi ghwu'a, ³⁹ nda na toh kpe na ka mla wa imma k'mo'a ye kprume ni wawu mbawu - ahi naki iye u Vren Ndji nihe. ⁴⁰ U indji lilon hari bahe ni rju - ba ban ri, nda don rima. ⁴¹ Imba hari basi kon ni nnra - ba ban ri nda don rima. ⁴² Tokima, bika ki ni gben, niwa bina toh ka ni vi rhime Bachi ni ye na. ⁴³ To wayi mbayi, Indji u koh andi toh ka ni nton rhime indji u y'bi ni ye ni chuu, a ndi son gben nda na ndu yra koh ma na. ⁴⁴ Tokima, bika mla gben, niwa Ivren Ndji ni ye ni nton wa bina yo sron na. ⁴⁵ Ahi nha hi vren koh u kponji nda he toh wa tiekoh ma a ka bi kohma don ni woma

ndu ta nno ba birhi tsra ni nton rhi? ⁴⁶ Ivren koh u lulu ahi waa tiekoh ma niye tooh asi tie kima ni k'ma ye ma. ⁴⁷ Njanji mu mi hla yiwu, tie koh maa ni yo kpi ma wawuu ni wo ma. ⁴⁸ U meme vren-koh tre ni mi sron ma, 'Tie-koh mu a rhihe rhi,' ⁴⁹ nda ni tsi kpukpanma imbru mri-koh ba, nda rhi nda so ni bi wu'a, ⁵⁰ u tie-koh u vren-koh kima niye ni vi wa vren-koh kima na yo sron na ni nton wa ana toh naa. ⁵¹ Tie-koh maa ni hanwu tie tsitsa-tsitsa me nda nno wu bubu ni bibrji, wa ni kima ani zia yi nda tan nyinyren.

25

¹ Igbuchu shulu ani he to mrli mba wlon wa ba vu ba fitila mba nda hi kpa ilon wa sa. ² Iton ni mi mba ba he toh, u ton ba na ruru. ³ Niwa ruru mrli mbaa ba vu ba fitila mba nda na nji babran na. ⁴ U mrli mba bi hr to ha baka nji nye u ba fitila mba mla. ⁵ Ilon wasa ana ciciye na u baka ri druna hi mla ka kurna. ⁶ U ni tsutsu cuu baka dbu 'Lilon wasa ye'ye! Rju hi kpau. ⁷ U mrli mba wa wumba wu baka wlunde nda mla ba fitila mbo tie. ⁸ Bi ruru ba ba hla ni bi he to ha tie nye mbia nno ndu ba fitila mbu na khwu na. ⁹ "Bi he to h'a ba saa ni bawu inye a natsra tawu yayi na bika hi ni bi lenye'a ndi le u mbi. ¹⁰ Waa ba hi le'nye'a, u ilon wasaa ri ubiwa bana mla ki gben'a ba rihu hi ni bubu lo gran u baka tro nkon tra. ¹¹ Imrli mba ba rima baka ye ni kogon nda tre Tiekoh, tiekoh, bwu nkon'a ni tawu! ¹² A saa ni bawu, 'Njanjimu mi hla yiwu mina toh yi na. ¹³ To kima bika mla ki ni tu wa bina toh vi ka nton'a na. ¹⁴ Ahe towa indji ri ta hi ni meme ri. A yo ba mrli koh ma nda nno ba

kpyi ma. ¹⁵ A nno ri mba talenti ton nda nno iha nda la nno ri ngame talenti iri. ¹⁶ Iwaa a kpa talenti ton a agbla hi nda ka tie ndu ni mba nda fe talenti ton bari ni tuma. ¹⁷ U wa a kpa harli'a a tie tokima me nda fe ha bari nha. ¹⁸ Se waa a kpa talenti ri'a hi kpama nda shi juju ni meme nda ri nklen tie koh ma. ¹⁹ Tie koh mba aka son ban nton babran rlikoh nda k'ma ye ndu mrli koh maa ndu bla nklen ba nno. ²⁰ Ivren koh wa akpa talenti ton'a a nji u ma ni talenti ton wa a hon'a nhaa nda tre, Tiekah mu, u ne talenti ton to yi mi fe talenti ton bari nhaa' ²¹ "Tiekoh ma a hlawu, u toh tie, vrenkoh ndindi ni u kponji! U tie njanji ni kpyi fyi me, mi yowu nji ikpyi gbugbuwu. Rihi ni takpe u tiekoh me'. ²² Ivren koh wa' a kpa talenti ha'a ye nda tre 'Tiekoh, u'ne talenti ha, Toyi, mi fe talenti ha bari nhaa'. ²³ Tiekohma a hla wu, "u toh tie, vrenkoh ndindi ni u kponji! U tie njanji ni kpyi fyi me. mi yo wu ndu nji ikpyi gbugbuwu. Ri ni mi takpye tiekoh me. ²⁴ U vrenkoh waa kpa talenti ri'a ye nda tre, Tiekoh, mitoh ndi u ndi wa ana tie ro na. U can ni wrji wa una cu'a na ndi ni vu ni wrji wa una hii na. ²⁵ Mi klu sisri ndi nji talenti mea ka ri ni mi meme. Toyi kpa kpye wa u mea. ²⁶ U tie koh ma ka saa niwu nda tre, u vrenkoh u' ridrii wa ani tie sankon'a, u toh ndi mi can ni ivrji wa mina cu'a na ndi ni vu ni wrji wa mina hii na. ²⁷ Una ka nklen mu'a nno banki to mina kmaye nii ka kpa kpye mu nha' ni wa a hon'a. ²⁸ Ni tu kima, vu kpa talenti u wo ma ka nno u talenti wlon'a. ²⁹ Ahi wa ahe wu'a bala nno nhaa gbugbuwu kahewu vlalala me. U wa nda na he ni kpye na ikpye wa umaa

ba vu kpa. ³⁰ Vu vrenkoh u ridri yi wa ana hi ndu kpyeri tayo ni wrji u kplakpakpa bwu wa ani yi nda tan nyinyren'a. ³¹ Niwa Ivren Ndji ni ye ni mi (he ma u kpan) ni malaiku ba wawuu, ani son ni kpancima u (daraja). ³² Ba vu bi kohra ba wawuu ziwu k'bu ma wani ga ndi ni yiyri towa ani ho n'ma bi koh ni ga nt'matie kan ni ba yawo. ³³ Ani zi ntma ba ni wo korli na u yawo ba ni woma ko'ta. ³⁴ U chu'a ni hla ni bi wo korli ma 'Ye biyi wa Tiemu tie luluni yiwu'a rini gbuchu wa be tie zi yiwu guci ni tie ngbungblua. ³⁵ Iyon a tie me u bika ne rli hlan ma atie me u bika ne ma miso; mi ye tsri u bika kpame ri kohmbi, ³⁶ I he gbyre u bika sru nklon nimu milo u bika toh tie mu; mi he tro u bika zren yi ni me. ³⁷ U bi tsratsra ba saa nda tre, 'Baci ani tanyi ki toh wu si tie yon ndi nno wu rli? Ka tie hlan ma ndi nno wu so? ³⁸ Ni tanyi ki toh wu ndji u tsri ndi kpau? Ka ni gbyre ndi nnowu nklon? ³⁹ Nitanyi ki toh wu si lo ka nitro ndi ye niwu? ⁴⁰ U chua ni saa nda tre Njanjimu mi hla yiwu ikpye'a bi tie ni ri wa zan tsi tsa me ni mi mrli vayi mu biyi a, bi tie nimu. ⁴¹ Wa ni hla ni bi wo kota ma, Cbi dinkon mu wayi, biyi wa ba lanyu yiwu'a, hiri ni ilu u kakle wa ba tie ni brji ni malaiku ma. ⁴² Ni tu wa iyon a tie me u bika na rlina hlan ma tie ma bika na ne so na. ⁴³ Mi ye tsri u bika na kpame na mi he gbyre bika na ne nklon sru na ndi lo ndi he tro u bina tie kpye muna. ⁴⁴ U ba saa ngame nda tre, Baci ani tanyi kie toh ni yon ka hlan ma ka ndji u tsri ka ni gbyre ka ni lilo, ka ni tro, u kie kana tie kpye wu na? ⁴⁵ U ani saa ni bawu nda tre Njanjimu mi hla yiwu, ikpye wa bi na tie

ni ri wa a zan fyime u mrli vayi mu na bina tie nimu na. ⁴⁶ Biyi bahi kpamba nimi ya'u kakle u bi tsratsra a nimi rai sese kase”

26

¹ Niwa Yesu a tre ni tu kpyi biyi kle wawuua, a hla ni mrli koh ma ba, ² Bi toh ndi ivi ha bati vu y'ba u vi u gan Rugran niye u ba vu Ivren Ndji nno ba kpan ni tu gran nhma kukron a” ³ Ba firist bi ninkon ba ni bi ninkon ndji ba, ba shubi ni koh chu firist wa ba yo wu ndi Kaifas. ⁴ Ba sronmu ni yay'bi ni nkon wa ba vu yesu wuu'a. ⁵ U ba tre ndi, “Ana ni nton gan Rugran na ni ndu tsi na ka wlu na” ⁶ Ni nton wa Yesu he ni Betani ni koh Sima u kpurua, ⁷ a si rli birli, u wari ka rihi ni kpala ba nye u tie le nda kasru ni tuma. ⁸ U wa mrli koh ma ba toh'a, ba vra nfu nda tre, “Ani tu ngye mba a nji nye yi si tie meme. ⁹ Ba ndi na le niwu nda kpa gbugbu nkle nno bi ya”. ¹⁰ U Yesu wa a toh mre mba a tre ni ba “Ni tu ngye bi yan wayi kpa? E a tie kpye ndindima ni mu. ¹¹ Bizi he ni bi ya cacuwu u me bina zi he ni me na. ¹² Wa a sru nyeyi ni kpamila a tie u rjumu. ¹³ Njanjimu mi hla yiwu ni wrji wa ba d'bu itre zizi yi'a ni ngbungblua wawuu ba hla kpye wa iwa tie nda taka ma” ¹⁴ U ri nimi tso ba wa ba yowu ndi Yahuda Iskaroti kayi ni bi ninkon firist ba ¹⁵ nda tre, “Bi ne ngye mindi vuu nno yi?” Ba tsra shekels u dran se'tra nnowu. ¹⁶ Rji ni nton kima azi wa nkon wa ani vu nno ba' ¹⁷ Ni vi u mumla u gan rugran mrli koh ba ba' yeni Yesu nda tre, “Ni mameyi mba u son ki mla rli u gan rugran tie?” ¹⁸ A hla “Hi ni ndji ri ni mi gbu ndi

hla wu, mala tre “Inton tie whiewhiere. Mi tie gan rugran ni koh me ni mrli koh mu”. ¹⁹ Mrli koh ba ba' tie towa Yesu a hla bawu'a nda mla rli Rugran tie. ²⁰ Wa yalu tie a, a son nda rli ni mrli koh ma tso'a. ²¹ Wa ba ki rli'a, a tre “Njanjimu me hla ni yi wu iri mbi ni le'nime” ²² Ba'ka yi ni sron, nda ni mye wuni yiyri, “Ani tie bre meyi ba' Baci?” ²³ A saa “Wawu wa ayo woma si rli ni me ni kongo'a ahi wawuu yi ni le ni me. ²⁴ Ivren Ndji ni hi towa ba nha ni tuma. Iya ndji wani woma ba le ni Vren Ndji'a! A ndi na bi ndu bana ngrji wuna” ²⁵ Yahuda, wa ani le ni wu'a tre, “A hi me?” A hla niwu, “U hla ki me”. ²⁶ Ba si rli, Yesu ka ban bre di nda tie lulu nda mrewu. Aka nno mrli koh ba nda tre ka tan. Iwayi hi kpamu” ²⁷ A ban kofi'a nda ngri nda ko nno ba nda tre, so wawu mbi wu. ²⁸ Iwayi hi yimu u shirji wa ba kau hlega ndu ba wru latre gbugbu ndji hle. ²⁹ Mi hla yiwu mina la'so ma (inabi) yi ngana se viwa mi sowu sisa niyi ni ngbuchu u tie mu” ³⁰ W ba yo se'a ba rju hi ni ngblu u ze tun. ³¹ U Yesu hla bawu, “Wawu mbi wu bi joku ni tu mu ni cuyi, niwa ba nha 'Mi wru wa ani nji gran ba, u nt'ma bi gran ba shangblan. ³² U mi ta ye wlunde mi hi Galili guci yiwu” ³³ U Bitru hla wu “U bata ni joku wawumba wu ni tie me, ime de mi tie bre joku” ³⁴ Yesu hla wu, “Njanjimu mi hla wu, ni mi cuyi u kpatron tie kputra ndi wu toh me rli u gba ka tubu. ³⁵ Bitru a hla ni wu, “ Ani ta wa mi khwu ni wu'a mi na kpau tron” Ba mbru mrli koh ba ba tre kpye rirji me. ³⁶ Ni nton kima, Yesu ahi bi ni ba ni wrji wa ba yowu ndi Getsemani nda hla ni mrli koh maa “Kuson wa u me mi ni wa mu' ndi

tie aduwa”³⁷ A nji Bitru ni mrli nlon Zabadi harli niwu nda si yi ni sron. ³⁸ A hla bawu, “Idri mu ni lome kpukpo me to mi khwu. Ki wa ndi gben ni me”³⁹ A c'bi hi tsame, nda ku ni shishi nda tie aduwa. A tre, “Itie mu ani ta tie tu, ndu kofi yi y'ba me yo. Nakima ana mre muna nduhi mre me. ⁴⁰ A ye ni mrli koh ba nda toh basi krana, nda hla ni Bitru, “A ngye, bina gben ni me u wru nton ri me na? ⁴¹ Gben ndi tie aduwa ndu yi na joku ni tsra na Isron'a ni son u kpa tie whie me”⁴² A hi kpama kpu uha nda tie aduwa. a tre, “Itie mu iwa ni ta na y'ba hi na ndi gbigbi mi so wu mre me'a ka tie”⁴³ A ye ngarli nda toh basi krana, u shishi mba ba ron. ⁴⁴ Ala ka ba don ngarli nda hi ka tie aduwa inkpu u tra nda la tre to wa a tre'a. ⁴⁵ U Yesu a ye ni mrli koh ba nda tre ni bawu, “B i rli krana, ndi ki kpami mengyen? To inton tie whiewhiere u ba le ni Vren Ndji ni wo bi latre. ⁴⁶ Wlu, kie ndi hi. To, waa ani le' ni me'a ahe whiewhiere ni me”⁴⁷ A he si tre, Yahuda iri nimi tsoba kaye Ijbu ndji ba hu rji ni ba'cu firist ni bininkon u ndjiba. Ba nji ba njingban ni ba kpala (ngbonhon). ⁴⁸ Indji wa ni le ni Yesu'a a tsro ba ngban nda hla “Indji wa me nha gboble ni wu'a, a wawuyi” Bika vuu. ⁴⁹ A gbala hi ni Yesu nda tre “Mi ci, mala!” nda nha gboble ni wu. ⁵⁰ Yesu a hla niwu “Kpanmu, tie kpye wa u ye tie'a” U ba ye sawo mba ni tu Yesu nda vuu. ⁵¹ U ri wa ana he ni Yesu'a ka n'ma woma rju, nda cu inji ngban nda sren ton vrenkoh u chu firist cuu taga. ⁵² U Yesu hla wu, “Ka njingban me yo ni hra ma, e bi wa ba nzu ngban ani nji ngban

ba khwu. ⁵³ Ka u ya mina toh yo tie mu ndu ton malaiku zan j'bu tso. ⁵⁴ U ba tie ni he ndu tre u embe ba ndu tsra din a gbigbi ndu wa tie toyi. ⁵⁵ Ni nton yi Yesu a hla ni j'bu ndji ba “Bi ye vu me ni nji ngban ni ngbonhon na mi ndji y'bi? cacuwu mi son ndi tsro ni hekali u bi na vu me na. ⁵⁶ Ikpyi bayi wawuu ba tie ndu nha bi Totsu'a ye tsra” Nikima, mrlı koh ba ba'ka tsutsu kau don. ⁵⁷ Biwa ba vu Yesu'a ba njiwu hi ni kaifas ninkon first, u bi nha ni bi ninkon ba kia. ⁵⁸ U Bitru kasi hu gbugbanmu hi ni koh ninkon u ffirst ba. A ri hi mi nda ka kuson ni bi gbyen ba nda ikpye'a ba ti'a. ⁵⁹ Ninkon u ffirst ba ni (majalisa) basi wa kpye u ce wa ba hla ni tu Yesu nda vu wuu. ⁶⁰ Bana vu ni kpyeri na, ko ni wa indji gbugbuwu ba rju nda tie ce. U indji harli bari ba rju ⁶¹ nda tre, “Indji yi tre mi toh zi hekali Rji yi ndi mewu ni vi tra” ⁶² Ninkon u ffirst ba ka wlunde nda tre ni wu, “U na he kpye wa u saa na? Ahi ngye mba basi tre ni tu me?” ⁶³ U Yesu ka krli ni ngbangbi. Injii ninkon u ffirst a tre, “ mi yo wu ni nde Rji u (sisren) hla ni tawu ka wuyi u Kristi Ivren Rji.” ⁶⁴ Yesu saa ni wu, “U hla kime ye. U mi hla wu, rji zizanyi u toh Vren Ndji a son ni wo rli u ngbengblen nasi ye ni tu kpa u shulu” ⁶⁵ Ninton kima injii ninkon u ffirst a y'ba ba nklon ma nda tre, “A tre latre!” u kie wa ngye ngarli? Tomba zizanyi kie wo latre'a. ⁶⁶ Ahi ngye imre mbi? Ba saa nda tre “A mla u khwu” ⁶⁷ Ninton kima, baka sru nten sruu ni shishi nda tsiwu nda kpan wu ni kprji wo mba, ⁶⁸ nda tre, hla tsu na tawu, uwu Kristi. Ahi nha

mba Kpanwu?” ⁶⁹ Bitru a son ni korah bubu u bla tre a, u vrenwa ri, igran kaye ni wu nda tre, “Iwu ngame u he ni Yesu ni Galili”. ⁷⁰ A kpatron ni shishi mba wawuu nda tre, “mina toh kpye wa u si tr'a na” ⁷¹ Niwa a rju hi ni nyu nkontra, ivren wa ri, igran a toh nda tre ni wa ba he ni kima, “Iguyi ana he ni Yesu u Nazaret”. ⁷² Wa'ka' kpatron nikima ngarli, nda shirji tia, a tre, “Mina toh Indji mba na!” ⁷³ Inton'a y'ba tsame u waa ba klri-krli a baka ye ni Bitru nda hla niwu, “cucu uri mba ngame, ilme a mba nhrawu. ⁷⁴ Wa a ri la'nyu nda ni shirji nda ni tre, “Mina toh Indji mba na” U gba a ti gbla tubu. ⁷⁵ Bitru ka taka itre wa Yesu a hlaa, “U tie san mu ikpu tra rli u'gba ka tubu” A rju hi ni kahlan nda kayoi kpukpo me”

27

¹ Wa' ble ye kpan ba first bi ninkon ba ni bi ninkon u ndi ba ba' ka suron mu tie nkon u wuu. ² Ba lowu, nda njiwu hi ka nno Bilatus gona. ³ U Yahuda wa a le ni wu'a toh ndi ba wuu Yesu, awa' (sran mre ma) nda nji idran shekel setra'a ye ni' bi ninkon ffirst ba ni bi ninkon ndji ba, ⁴ nda tre, “mi latre wa mi myren ndi wa ana tie latre naa” U ba tre, “Kima hi ngyeri tawu? To kpye wa u tie kime” ⁵ A ka mrlri dran ba ta hle ni mi hekali, nda rju hi ka ba don da ka klo kpame rjirji. ⁶ Ninkon u ffirst ba vu mrlri dran ba nda tre, “Ana he ni nkon u duu'a ndu wayi ri ni (wron) na niwa a hi nklen yi” ⁷ Baka tre ni kpamba nda ban nklen le rju u ri' wa baka ta rjuu bi tsri. ⁸ Nitu kimayi ba yo wrji kii ndi, “Bubu yi” ye' luwayi. ⁹ A ye tsra ni kpye wa Rimiya u Totsu'a tre din, “Ba vu dran setra ba

inklen wa imrli Israila bayo ni tuma, ¹⁰ nda nno ni tu bubu ri, nawa Baci a yo ba tie'a. ¹¹ Yesu a wlu ni shishi go naa, u gona kanye wu, “U chu Yahudawa?” Yesu a saa wu, “U hla me” ¹² U wa bi ninkon u firist ba ni bi ninkon ndji ba ba' nhawu, ana tre kpye na. ¹³ U Bilatus tre ni wu, “Una wo ikpyi ba wawu mbawu wa ba nhawu na?” ¹⁴ U ana saa ikpye riri mena, waa a ndu gona (manji ma wakran). ¹⁵ Ninton u gan'u Rugran bata ndu gona cu ri nimi bi he tro'a wa ndji ba kpa y'me a cuwo. ¹⁶ Ninton kima, ba he ni indji ri ni tro wa a sentu'a u nde Barabas. ¹⁷ Wa baye kpan shuki a, bilatus ka tre ni ba, “Ahi nha mba bi son ndu mi cu cuwo ni yiwu? Barabas, ka Yesu wa ba yo wu Kristi?” ¹⁸ A toh ndi ba vu Yesu nno wawu nitu wa ba tie shishi ma. ¹⁹ Wa arli son tu kwancima ucu'a iwa a tru (ton) yewu nda hla, “Rju ninkon ndji yi wa ana latre na. Mi tieya kpukpo me nicu luwa ni hra nituma” ²⁰ Ni ntonyi firist bi ninkon ba ni bi ninkon indji ba, baka con j'bu ndji ba ndu ba cu Barabas cuwo na wuu Yesu. ²¹ Gona a mye ba “Ahi nha bi son mi cucuwo yi wu ni mi ndji ha bayi? Ba tre “Barabas” ²² Bilatus a tre ni ba “Mi tie he ni Yesu waba yo wu Kristi'a?” U ba saa wawu mbawu “Kpanwu ni gran nhama krukron” ²³ A tre “Nitu ngye, a tie nfyeme?” U ba saa wu wawumbawu ngbangbanme, kpanwu ni gran nh'ma kukron'a. ²⁴ Niwa Bilatus toh ndi wawu na toh tie kpyeri na u ndu tsi kana ye wluna a ban ma nglawoma ni shishi ndji ba ndatre, “Mi na he latre ni yi indji yi wa ana latre na” Tie kpye wa bi son” ²⁵ U ndji ba wawuu baka tre “Ndu yima he ni tumbu ni mrli mbu”. ²⁶ Wa a

cu Barabas cuwo bawu nda tsi Yesu ni gbungban nda kau nno mba kpahi kpan. ²⁷ U ba soja u gona baka ban Yesu hi ni hra u bubu bla trea nda nji jbu soja ye kima. ²⁸ Ba siwu nda lo pli samba niwu. ²⁹ Ba tie roni ncon nda kason wu ni tu nda nno kpala ni worli ma. Ba kukhwu ngbarju nda cawu yaya nda tre “Ndu Rji ziwu ichu Yahudawa!” ³⁰ Ba sru nten sruu nda ban kpala kpan wu mituma bru-bru. ³¹ Wa ba cawu yayaa bacu plima rju nda sru kpyi ma niwu, nda nji wu hi kpan. ³² Wa ba rju'a ba toh Bakurame u nde Sima nda vu ni ngbengblen nda ndu ban gran nhma kukron'a. ³³ Ba ka ri ni bubu wa ba yo ndi Golgota wa ahi “Bubu khwukhwu tu”. ³⁴ Banno ima enabi wa basru nha ni kpyeri wa a rii'. A la'toh nda kama ni so. ³⁵ Wa ba kpan wu a ba vu nklonma ni nra nda ga kpamba, ³⁶ nda ki si gbyen wu. ³⁷ Ni ko tuh ma ba yo kpye wa ba nhawu'a wa a, “Iwayi a Yesu, ichu Yahudawa”. ³⁸ Ba kpan bi yi harli nha bi ni wu, iri ni korli ma, u rima ni wo ko ta ma. ³⁹ Bi zren zu ni ko kima ba hlo tre ni wu nda ta whu tu mba, ⁴⁰ nda tre, “Iwu wa u na zi hekali ndi mewu ni vi tra, j'bu kpame! U'ta Vren Rji uka grji ni gran kukron ye meme”. ⁴¹ Firist bi ninkon ba ngame ba' caa yaya ni bi nha u ni bi ninkon ndji ba ndo tre, ⁴² A kpa bari gbujbu wa ana gbujbu ni tu ma na. Ahi chu Israila. Ndu rji ni gran kukrona, u nikiyi kie kpaymeni wu. ⁴³ A' yo sron ni Rji Ndu Rji kpa juwo zizanyi Nda hi wawu yi tre “Mi VrenRji” ⁴⁴ Bi ybi wa ba kpan ba ni wu ba tre to kima ngame. Ba mrewu. ⁴⁵ Rji ni wru nton u tanne ibwu kaye kasu meme a wawuu hi ni wru nton

u tra u yalu. ⁴⁶ Whiewhiere ni wru nton u tia, Yesu ka yra gro ngbangbani me nda tra, “Eli, Eli, lama sabaktani?” waa ahi, “Irji mu, Irji mu, u kame don ni ngye?” ⁴⁷ Wa bi k'rli ni kima ba wotoyi, baka tre “A si yo Iliya” ⁴⁸ Iri mba ka gbla tsutsu hi ka ban rlikpanma son ni ma enabi u tsi nton nda kason ni kpala nda nzu hi niwu ndu so. ⁴⁹ U mbru mba bakatre, “Donwume kie'toh ka Iliya niye kpau cuwo” ⁵⁰ U Yesu ala' yra gro ngbangban me ngarli nda ka vrli (brji) ma cuwo. ⁵¹ U pli wa ba yo hra kotu hekali'a ka y'ba yra ti ha rji tu'mu' grji ye ncima, u meme ka grju u tita ba ka yra tie nkan. ⁵² Ba' be' baka bwu' bi tsratsra wa bana khwu'a ba' tash'me. ⁵³ Ba rju ni mi ba' be' mba wa ba ni wa atashme, nda ri ni mi gbu u tsratsra nda tsro tumba ni ndji gbugbuwu. ⁵⁴ Wa hafsan soja ni indji wa basi Yesu'a ba toh grju meme ni ba kpyi wa ba tie'a ba' ka tie sisri nda tre, “Njanjimu ana hi Vren Rji” ⁵⁵ Gbugbu mba wa bazihu Yesu rji ni Galili nda zowuu bana he ni kima nda si ya ni gbugban mu. ⁵⁶ Ni mi mba ba'na Maryamu Magadaliya, Maryamu iyi Yesu mba Isuwu ni yi mrli Zabadi. ⁵⁷ Wa yalu tie'a indji ri u wo' wa a rji ni Armatiya, unde Isuwu, nda na Vren Koh Yesu. ⁵⁸ A hi ni Bilatus nda ka mye wu ikpa Yesu. U Bilatus ka ndu ba nno wuu. ⁵⁹ Isuwu a ban k'mo nyi ni pli wa arju'a, ⁶⁰ nda kau yo ni mi be' ma sisa wa ana tsen han mla tie a. A nyi kiekle tita hi nyu b e'a nda hi. ⁶¹ Maryamu Madagaliya mba Maryamu rima bana hi ki ma nda son ni shishi b e'a. ⁶² Ni vi u haa ivi u kogon vi u mla tie, bininkon ba firist ba ni ba Farisawa baka shubi ni Bilatus. ⁶³ Batre,

“Tiekoh, kie taka ni nton wa u gyrundji mu a he ni sisren'a tre, “Vitira niti y'ba mi tashme”. ⁶⁴ Nitu kima (nno oda) yo ba ndu ba gben be'a tie vitira kieta na tie tokima na bi huwa (mrlkohma) ba ble ye y'bi-wu nda hlani ndji “A tashme” U gyru u klekle ani zan u mumla ni meme. ⁶⁵ Bilatus a hla bawu, “vu bi gben. Gben ni ngbengblen mbi wa bi he wu'a” ⁶⁶ U baka hi nda kagben hra b e'a nda hrawu ni tita nda sru bi gben.

28

¹ Ni cuu cacu asabaci ni bwu ble ni vi u mumla, Maryamu Magadaliya mba Maryamu rima baye ni be'a. ² U meme ka grji kpukpame don malaika Baci a grji rji ni shulu ye nyi tita'a nda hon son wuu. ³ Nda kpan na rli nzan u nklon ma ka kienkla me to suna (tita lu?). ⁴ Bi gben ba wrli kpa nda tie sisri nda katie na ba k'ma. ⁵ Malaika tre ni mba ba andi “Na tie sisri na yi mi toh ndi biye wa yesu wa bana kpanwu'a. ⁶ Ana he wa na a tash'me towa ana tre'a. Ye toh bubu wa ba ka Baci yo'a. ⁷ Hi gbagbla ndi hla ni mrlkohma ba (bi hu'a) A tash me ni khwu. To, a guci yiwu sihi ni Galili Nikii bi toh wu, To mi hla yiwu ye”. ⁸ Imbaa ba gbala wlu don be'a ni sisri ni briku nda zuzu sihi hla ni mrlkoh ma ba. ⁹ U Yesu aka nzu tu ni mba nda tre, “mi ciyi!” Imbaa baka vu za ma nda kukhu ni wu. ¹⁰ U Yesu ahlani bawu, “Natie sisri na. Hi hla ni ba mrli vayi mu ba ndu wlu hi ni Galili Nikima ba tome” ¹¹ Wa mba ba ba'si hia, bi gben bari baka hi nimi gbua nda hla ni ninkon u firist ba ikpi wa ba tie a. ¹² Wa ninkon u firist ba ba' shubi ni ninkon bi ndji ba

sron mu ni tu tre ni ba, ba nnoba gbugbu nklen nji ni soja ba, ¹³nda hla bawu, “hla ni mbru ndji 'mrlikoh Yesu baye ni cuu nda y'bi k'mo ma u kie si kruna' ¹⁴Itre yi nita ri ni gong kie brewu ndi whriewu ndi kpayi cuwo ni ya wa bina tie'a. ¹⁵U soja ba ba'ka kpa nklen nda tie towa ba hla ni bawua Itre yi ka vra shu nimi Yahudawa nda he me ye zizanyi. ¹⁶U mrlikohma wlo don ri ba ba' hi ni Galili ni gblu wa Yesu ana hla bawu ye. ¹⁷Wa ba toh'a ba kukhwu niwu, u bari mba baka tie (shaka?). ¹⁸Yesu a hi ka tre ni ba nda hla “Ba ne ngbengblen wawuu ni shulu u ni meme. ¹⁹Bika hi ndi ka indji bi gbu ba ba wawuu tie mrli koh mu (bihume). Tie batisma bawu nimi nde u tie, ni u vren ni u Tsratsra Brji. ²⁰Tsro ba ndu ba hu ikpyi ba wawuu wa mi yoo yi'a. To, mi he ni cacuwu hi ni kle u nzan'a”

Bu New Testament
The New Testament in the Bu language of Nigeria
copyright © 2020 Door43 World Missions Community

Language: Jida (Bu)

Translation by: Door43 World Missions Community

Contributor: Bu, Bwuh, NBTT

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2020-07-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Jul 2020

c72c45f5-7330-57ef-bd69-0d0485754000